

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PREDŠOLSKO VZGOJO

DIPLOMSKO DELO

Mateja Jesenek

Maribor, 2018

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

TEMA VODE V SLIKANICAH ZA OTROKE V PREDŠOLSLEM OBDOBJU

Kandidatka:
Mateja Jesenek

Mentorica:
red. prof. dr. Dragica Haramija

Maribor, 2018

LEKTORICA: Maja Špes, mag. prof. slov. jez. in knj. (UN)

PREVAJALKA: Maruša Romih, mag. ang. in mag. prim. knjiž.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici, red. prof. dr. Dragici Haramija, za vso strokovno pomoč, usmeritve in napotke pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se kolektivu vrtca Otona Župančiča Slovenska Bistrica, enoti Marinškov dom, kjer mi je bilo omogočeno izvajanje dejavnosti.

Posebna zahvala gre moji družini, ki mi je ves čas pisanja diplomskega dela stala ob strani, me spodbujala in z mano odkrivala čarobni svet besed.

Hvala vsem, ki so verjeli vame.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Vsebina diplomskega dela se nanaša na kakovostne leposlovne slikanice, katerih tema je voda. Obravnavali smo šest kakovostnih leposlovnih slikanic, s katerimi smo otrokom v predšolskem obdobju približali različne zvrsti in vrste literarnih besedil.

V teoretičnem delu diplomskega dela je predstavljen pomen branja kakovostnih slikanic v predšolskem obdobju, definicija kakovostne slikanice, interakcija med besedilom in ilustracijo v slikanicah ter pomen odrasle osebe kot bralnega zgleda.

V praktičnem delu smo z otroki v predšolskem obdobju, v Vrtcu Otona Župančiča Slovenska Bistrica, analizirali kakovostne slikanice in izvedli dejavnosti, ki so se prepletale na vseh področjih dejavnosti. Z otroki smo analizirali slikanico kartonko avtorice Zvezdane Majhen z naslovom *Vode: od luže do morja*, ki jo je ilustrirala Urška Stropnik Šonc, avtorsko slikanico z naslovom *Potovanje vodne kapljice*, avtorja Otmarja Grissemana in avtorsko slikanico z naslovom *Val*, avtorice Suzy Lee. Analizirali smo slikanico z bajčno pripovedko z naslovom *Povodni mož v Krki*, ki jo je ilustrirala Kristina Krhin. Prav tako smo z otroki analizirali slikanico avtorice Anje Štefan in ilustratorke Polone Lovšin, z naslovom *Bobek in barčica*, ter slikanico avtorice Vesne Radovanovič in ilustratorke Maje Lubi z naslovom *Belo jadro*. Dejavnosti smo izvedli v enoti Marinškov dom, in sicer v oddelku drugega starostnega obdobja. Starši otrok so podpisali soglasje, s katerim dovoljujejo uporabo in objavo podatkov ter fotografij njihovih otrok za potrebe vrtca.

Namen diplomskega dela je, da otroke skozi kakovostne leposlovne slikanice seznanimo z zgodbami o vodi, jim približamo branje kot njim prijetno izkušnjo in jim vzbudimo zanimanje za literaturo.

Ključne besede diplomskega dela: kakovostna slikanica, tema vode v slikanicah, pomen branja v predšolskem obdobju, odrasla oseba kot bralni zgled.

SUMMARY AND KEY WORDS

This bachelor's thesis is based on quality fiction picture books about water. We dealt with six quality fiction books which helped introducing various types and genres of literary texts to children in the pre-school period.

The theoretical part of the thesis stresses the importance of reading quality fiction picture books in the pre-school period, the definition of a quality fiction picture book, the interaction between the text and the illustrations in picture books, and the significance of an adult person as a reading model.

The theoretical part was carried out in the kindergarten Vrtec Otona Župančiča Slovenska Bistrica where we made the analysis and carried out all the activities which intertwined in all areas of activity. Together with the children we analyzed *Water: From the Puddle to the Sea* by Zvezdana Majhen and illustrated by Urška Stropnik Šonc, *The Journey of the Water Drop* by Otmar Grissemann, *The Wave*, by Suzy Lee, a picture book *The Water Man of Krka*, a mythic tale, illustrated by Kristina Krhin, *Bobek and the Boat* by Anja Štefan and illustrated by Polona Lovšin, and *White Sails* by Vesna Radovanovič and illustrated by Maja Lubi.

The activities were carried out at the Marinškov dom unit in the section of children in the second age stage. The parents of the children involved signed a consent with which they permit the use and publication of data and photos of their children for the needs of the kindergarten.

The purpose of the thesis is to introduce the children to the stories about water with the help of quality fiction picture books, introduce reading as a pleasant experience to the children, and to kindle the children's interest for literature.

The key words of the thesis: quality fiction picture book, topic of water in picture books, importance of reading in preschool period, adult as a reading model.

VSEBINA

1	UVOD	1
1.1	Teoretična izhodišča oz. opis problema.....	5
1.2	Cilji in namen diplomskega dela.....	6
2	METODOLOGIJA.....	8
3	BRANJE V VRTCU.....	9
4	OBRAVNAVA IZBRANIH SLIKANIC	11
4.1	Definicija slikanice	12
4. 1. 1	Zvezdana Majhen in Urška Stropnik Šonc: <i>Vode: od luže do morja</i> . Maribor: Založba Pivec, 2015.	13
4. 1. 2	Grissemann Otmar: <i>Potovanje vodne kapljice</i> . Artiče: Abrakadabra, 2000. 18	
4. 1. 3	Lee Suzy: Val. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010.....	25
4. 1. 4	Pergar Saša in Kristina Krhin: <i>Povodni mož v Krki</i> . Murska Sobota: Založba Ajda, 2008.	31
4. 1. 5	Štefan Anja in Polona Lovšin: <i>Bobek in barčica</i> . Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.....	38
4. 1. 6	Radovanovič Vesna in Maja Lubi: <i>Belo jadro</i> . Murska Sobota: Založba Ajda, 2008.....	43
5	SKLEP.....	49
6	LITERATURA	51

KAZALO TABEL

Tabela 1: Besedilo in ilustracije v slikanici <i>Vode: od luže do morja</i>	14
Tabela 2: Besedilo in ilustracije v slikanici <i>Potovanje vodne kapljice</i>	20
Tabela 3: Ilustracije v slikanici <i>Val</i>	27
Tabela 4: Besedilo in ilustracije v slikanici <i>Povodni mož v Krki</i>	33
Tabela 5: Besedilo in ilustracije v slikanici <i>Bobek in barčica</i>	39
Tabela 6: Besedilo in ilustracije v slikanici <i>Belo jadro</i>	45

KAZALO SLIK

Slika 1: Lutka Kapljica Pika kot povezovalka slikanic.	16
Slika 2: Jutranji krog in sprejem Kapljice Pike.	16
Slika 3: Branje slikanice <i>Potovanje vodne kapljice</i>	22
Slika 4: Slikanje z vodnimi kapljicami.	24
Slika 5: Individualno opazovanje slikanice <i>Potovanje vodne kapljice</i>	24
Slika 6: Igra z ledom.	24
Slika 7: Risanje školjk po opazovanju.	30
Slika 8: Individualno opazovanje slikanice brez besedila z naslovom <i>Val</i>	30
Slika 9: Pogovor ob naslovni in hrbtne strani slikanice <i>Povodi mož v Krki</i>	35
Slika 10: Sestavljanje razrezanke v celoto.	41
Slika 11: Igra vlog po zgodbi <i>Bobek in barčica</i>	42
Slika 12: Opazovanje ilustracij v slikanici <i>Belo jadro</i>	47
Slika 13: Razglednica z upodobljeno ladjo in ribami iz penaste gume.	48

1 UVOD

Otrokom smo želeli približati branje in doprinesi k njihovemu jezikovnemu razvoju. Zato smo si v diplomskem delu zadali, da otrokom v predšolskem obdobju predstavimo šest različnih kakovostnih leposlovnih slikanic, katerih skupna tema je voda. Naš namen je otrokom približati branje in predvsem poslušanje besedil kot njim prijetno izkušnjo ter vplivati na njihov besedni zaklad. Ob zavedanju pomena branja na pozitivno samopodobo otrok, smo predstavili različne vrste in zvrsti slikanic ter uporabljali ustrezno poimenovanje le-teh, saj si na podlagi ustreznih poimenovanj otroci razvijajo in bogatijo besedni zaklad. V teoretičnem delu smo predstavili pomen in vpliv branja na otrokov celostni razvoj. Primerjali smo dejstva različnih avtorjev.

V praktičnem delu diplomske naloge smo otrokom v vrtcu Otona Župančiča Slovenska Bistrica, v oddelku drugega starostnega obdobja, predstavili kakovostne leposlovne slikanice in izvedli dejavnosti, ki so se nanašale na temo slikanic ter so pri otrocih vzbujale željo po sodelovanju pri aktivnostih in interes po branju ter poslušanju slikanic.

Jezikovna dejavnost v predšolskem obdobju, ki je najpomembnejše obdobje za razvoj govora, vključuje široko polje sodelovanja in komunikacije z odraslimi, otroki, seznanjanje s pisnim jezikom in (skozi doživljanje) spoznavanje nacionalne ter svetovne književnosti – lastne in tuje kulture. Otroci se v tem obdobju učijo izražati izkušnje, čustva, misli in razumeti sporočila drugih. Jezikovne dejavnosti so povezane z vsemi jezikovnimi prvinami: s fonološko, z morfološko, s skladenjsko-pomensko (in pragmatično), razvoj jezika pa je naravno vpleten v vsa področja dejavnosti. Zlasti od tretjega leta starosti dalje je pomemben tudi razvoj predpisalnih in predbralnih sposobnosti (*Kurikulum za vrtce*, str. 31).

Otroci se jezika učijo ob poslušanju vsakdanjih pogovorov in pripovedovanju literarnih besedil, ob poslušanju glasnega branja odraslih, s pripovedovanjem, z opisovanjem, ob rabi jezika v domišljjskih igrah,

dramatizacijah, izmišljanju zgodb in pesmi, ob učenju otrok od otrok, in sicer v različnih socialnih igrah, pravljicah, izštevankah, rimah, šaljkah, ugankah, besednih igrah itn., ki so preživele kot skupna lastnina skozi generacije (*Kurikulum za vrtce*, str. 31).

V diplomskem delu smo obravnavali šest kakovostnih leposlovnih slikanic na temo vode. Slikanice smo prebrali, analizirali in na osnovi teme izvedli dejavnosti v kombiniranem oddelku predšolskih otrok.

Vzgojitelji se moramo zavedati pomena in vpliva branja na razvoj otrok v predbralnem obdobju, kjer si razvijajo ter oblikujejo bralne navade, kulturo branja in se seznanjajo z bralnim gradivom, ki nas obdaja na vsakem koraku. Pomembno je, da imajo otroci možnost poseganja po bralnem gradivu tako doma kot v vrtcu. Knjižni kotički v vrtcu naj vsebujejo dovolj kvalitetnega bralnega gradiva, s katerim bodo otroci vsakodnevno v stiku.

Pomembno je, da se odrasli zavedamo, da otrok ob našem glasnem branju pridobiva prve izkušnje z besedili, spoznava glasove, črke in druge simbole, razvija spretnosti rabe jezika ter jezik sam, pridobiva nova znanja. Navdušenje oz. odnos do učenja novih spoznanj in branja samega odrasli prenašamo na otroka ter ob pogovoru o prebranem poglobljajo odnos in razumevanje prebranega besedila. Otrokov doživljanje skupnega branja in časa, ki ga preživimo povezani ob bralnih aktivnostih, je odvisno od vzdušja in odnosa, ki ga ob branju vzpostavimo z otrokom. Vzdušje naj bo prijetno, svobodno, igrivo in usmerjeno v otrokove interese. Z glasovi, besedami, zgodbami se lahko igramo. Vedno se z otroki pogovarjamo o prebranem (naj povedo, kako so besedilo razumeli, pojasnimo jim neznane besede ali dogodke ipd.) (Haramija, 2017, str. 4).

Kot kompetentni vzgojitelji predšolskih otrok moramo biti seznanjeni o pomenu bralne pismenosti predšolskih otrok in jih razvijati v tej smeri, da bodo lahko kot posamezniki delovali v informacijski družbi.

Erženičnik Pačnik v knjigi *Porajajoča se pismenost v predšolskem obdobju* navaja pomen spodbudnega učnega okolja in pomen interakcij za spodbujanje pismenosti v predšolskem obdobju. Otrokov vstop v vrtec je njegov vstop v širšo družbeno okolje, kar predstavlja otrokovo pomembno prelomnico v življenju. Avtorica navaja, da je osnovni pogoj za razvijanje govora splet bogatih, pozitivnih, pestrih vtisov in predvsem prijetnih doživetij. Z učenjem jezika se otrok razvija tudi na drugih področjih (Erženičnik Pačnik, 2007, str. 29).

Vzgojitelj mora biti seznanjen z razvojem govora otrok, da bo lahko ustrezno izbral gradiva in pozitivno vplival na njihov jezikovni razvoj.

S področjem mladinske književnosti se ukvarjajo sodobne teorije, ki raziskujejo razvoj mladega bralca, npr. teorija Arthurja Appleyarda (*Becoming a reader: the Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*, 1994). Appleyard je razvil tipologijo bralcev z ozirom na bralne vloge. Razvoj mladega bralca je predstavil v petih stopnjah.

- Prvo obdobje oz. zgodnje otroštvo je poimenoval igrivi bralec (*the reader as player*). Nanaša se na predšolsko obdobje, ko je otrok bralec oz. poslušalec zgodb. Postaja igralec v fantastičnem svetu, ki posnema realni svet, strahove, želje, in sicer tako, da se otrok počasi uči povezovati ter nadzorovati svet na simbolni ravni. Mladi bralci so v tem času bolj mladi poslušalci književnih besedil kot bralci v pravem pomenu. Gre za predbralne dejavnosti, ki imajo tudi motivacijsko vlogo. Predšolski bralci ali nebesedni bralci ali poslušalci se na domišljjska besedila odzivajo predvsem čustveno, verjamejo v resničnost domišljjskih besedil, npr. pravljic. Obenem se tudi igrajo.
- Drugo bralno obdobje je poimenoval bralec kot junak in junakinja (*the reader as hero or heroine*). Gre za bralca v prvem in drugem triletju, ko se bralec istoveti z osrednjo osebo v zgodbi. /.../
- V tretjem triletju nastopi tretje obdobje – mladostništvo in bralec kot mislec (*reader as thinker*) oz. razmišljujoči bralec. /.../
- Četrto obdobje je Appleyard poimenoval z bralec interpret ali interpretativni bralec (*reader as interpreter*) (od srednje šole dalje). /.../
- Peto obdobje je značilno za odraslega bralca. Appleyard ga je poimenoval obdobje pragmatičnega bralca, ko odrasle bralce zanimajo različna branja, eskapizem, iskanje resnice in predvsem zelo uporabno ter informativno znanje. /.../ (Blažič Mileva, 2011, str. 24).

Odrasla oseba kot bralni zgled

Med bralcem in poslušalcem se med branjem stke intimno vzdušje, ki da dodano vrednost kvalitetno izkoriščenemu času. Bralec obravnavano besedilo nadgradi z ustreznim tonom glasu, s tempom branja in poudarki posameznih besed, hkrati pa tudi z obrazno mimiko, kar spada med neverbalno komunikacijo. Da bo otrok zbrano poslušal branje leposlovnih zvrsti in vrst, mora biti zanje tudi notranje motiviran. Pokazati mora interes za branje in zanimanje za določene teme. V kolikor bomo vzgojitelji sami, notranje motivirani za obravnavo bralnega gradiva, nam bodo sledili tudi otroci.

O odnosu do branja piše tudi avtorica Bucik, V *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Navaja da so predvsem pozitivna čustva in pozitivna usmerjenost do branja značilna, za otrokov interes do branja. V kolikor je med branjem pozitivna atmosfera v odnosu med staršem in otrokom, otrok bolj dovtetno dojema branje kot prijetno doživetje, saj je branje socialni proces. Do zmanjšane otrokove vključenosti v bralni proces, lahko privede tudi slabši odnos med otrokom in staršem v primeru, kadar starš do otroka ne zna primerno pristopiti. Takrat je staršem potrebno ponuditi strokovno pomoč (Bucik, 2009, str. 21).

»Vsaka odrasla oseba, ki bere predšolskemu otoku, predstavlja bralni zgled, če se tega zaveda ali ne. Bralni zgled smo, kadar beremo z otrokom ali kadar beremo sami in nas otrok pri tem opazuje. Vloga staršev in drugih pomembnih odraslih je izjemno pomembna pri razvoju družinske pismenosti ter razvoju pismenosti otrok« (Haramija, 2017, str. 4).

Ena od najučinkovitejših poti do pismenosti je branje. Tisti otroci, katerim že zelo zgodaj berejo, se naučijo, kako poteka branje in pisanje. Od leve proti desni in od vrha strani do njenega dna. Spoznajo, da je med besedami tudi prostor. Na govor pomembno vpliva redno, pogosto in namensko branje (Nemec, Krajnc, 2011, str. 107).

»Pomembno je, da se odrasli zavedamo, da otrok ob našem glasnem branju pridobiva prve izkušnje z besedili, spoznava glasove, črke in druge simbole, razvija spretnosti rabe jezika ter jezik sam, pridobiva nova znanja. Navdušenje oz. odnos do učenja novih spoznanj in branja samega odrasli prenašamo na otroka ter ob pogovoru o prebranem poglobljamo odnos in razumevanje prebranega besedila« (Haramija, 2017, str. 4).

Slikanica kot posebna oblika knjige

V predšolskem obdobju otroci neizmerno radi posegajo po leposlovnih slikanicah, zato je izjemnega pomena, da odrasla oseba, ki slikanico bere ali pripoveduje, to počne s pozitivnim odnosom do literarnega besedila. Naloga kompetentnega vzgojitelja je, da izbere kvalitetne leposlovne in informativne slikanice, ki obravnavajo različne književne zvrsti ter vrste besedil in otroke seznanja s pomenom branja besedila, ilustracij ter njunega vsebinskega odnosa. Skupek vseh dejavnikov, od izbora kvalitetnega gradiva in ustrezne obravnave, vpliva na razvoj bralne pismenosti otrok.

Slikanice so posebna oblika knjige, ki združujejo besedilo in ilustracijo v enovito celoto; slikanica ima torej tri pomembne sestavine: besedilo, ilustracije in vsebinsko-oblikovni odnos med besedilom ter ilustracijo. Ta odnos imenujemo interakcija, kajti besedilo vpliva na razbiranje pomena ilustracij in obratno, ilustracija spreminja ali dopolnjuje pomen besedila. Pri preučevanju slikanic bodo natančneje predstavljene vse tri sestavine, ki so določile slikanice in hkrati njena omejitve (Haramija, Batič, 2013, str. 23).

»V slikanici je posebej pomembna interakcija med besedilom in ilustracijo, ki s svojo raznolikostjo vpliva na slikanico samo: na njeno zunanjo podobo, razumevanje besedila in ilustracije /.../« (Haramija, Batič, 2013, str. 29).

1.1 Teoretična izhodišča oz. opis problema

Pomen bralne pismenosti na celostni razvoj otroka je neprecenljiv. Otrok se skozi spoznavanja literarnih besedil uči jezika, si oblikuje pozitivno samopodobo in spozna, kako pomembna je medsebojna komunikacija. Ta pa je lahko verbalna ali neverbalna. Otrok si oblikuje osebne lastnosti, skozi govor izraža svoje mnenje in se vključuje v družbo. Govorno močan otrok bo zagotovo veliko bolj samozavestno navezoval stike in se vključeval v komunikacijski proces z drugimi, zato je pomembno, da imajo otroci v komunikacijskem procesu aktivno vlogo ter da so pobudniki za pogovor o temi, ki jih zanima.

»Otroška književnost, ki sodi v širšo skupino mladinske književnosti, ima dvojnega naslovnika: otroka, ki mu je primarno namenjena, in odraslega, ki mu bere. Odrasli je otrokov bralni zgled, saj otrok v predšolskem obdobju še ni bralec, hkrati pa je šele na stopnji razvoja, ko pridobiva temeljna znanja iz književnosti. Pomembno je, kakšno bralno gradivo izbira pedagoški delavec kot profesionalni posrednik književnih besedil. *Kurikulum za vrtce* (1999) ne predpisuje konkretnih besedil za obravnavo, so pa podani cilji književne vzgoje v vrtcu« (Haramija, 2017, str. 24).

Da bo otrok spoznal jezik in njegovo funkcijo, mu čim več pripovedujmo ob rutinskih dejavnostih tekom dneva. Otrok si bo na ta način izpopolnil svojo jezikovno zmožnost in v vsakdanji komunikaciji spoznal vlogo jezika. Otrok naj posluša zgodbe, pesmi, naj posnema odrasle in se igra z glasovi. V kolikor želi biti otrok vključen v komunikacijski proces, mora razvijati svojo jezikovno zmožnost, osvojiti pravila komunikacije, da bo vedel, kje, kako, kaj, kdaj, zakaj in o čem govoriti ter mu za ta razvoj omogočiti, da ima dovolj možnosti za igro jezikovnih igrvic, seznanjanje z leposlovnimi knjigami in s priročniki (Krajnc, Saksida, 2001, str. 82, 83).

1.2 Cilji in namen diplomskega dela

Namen diplomskega dela je predstaviti pomen bralne pismenosti v predšolskem obdobju in otroke seznaniti z izbranimi kakovostnimi leposlovnimi slikanicami, ki se nanašajo na temo vode. Slikanice bomo analizirali in jih v vrtcu praktično uporabili. V kombiniranem oddelku bomo skozi slikanice spoznali pomen, značilnosti in lastnosti vode ter jim približali različne zvrsti in vrste slikanic. Otrokom bomo pripravili različne aktivnosti, ki se bodo prepletale na različnih področjih dejavnosti njihovega razvoja.

Diplomsko delo bo sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu bomo spoznali, kako izbrati kakovostno slikanico in kakšna je njena definicija. Spoznali bomo oblikovni in vsebinski odnos besedila ter ilustracije in njuno vzajemno povezanost. Predstavili bomo pomen glasnega branja otrokom in vpliv branja na razvoj pismenosti v predšolskem obdobju.

V praktičnem delu bomo otrokom v kombiniranem oddelku predšolskih otrok slikanice predstavili in jim na izbrano temo pripravili različne dejavnosti. Spremljali in zabeležili bomo odzive otrok na prebrana besedila ter analizo ilustracij. Zapisali bomo povzetek izvedenih aktivnosti in njihovih doživetij.

Na osnovi namena in ciljev diplomskega dela smo postavili naslednje predpostavke:

- Predpostavljamo, da bodo otroci razumeli besedila kakovostnih slikanic.
- Predpostavljamo, da bodo slikanice spodbudile njihovo željo po aktivnem sodelovanju pri dejavnostih.
- Predpostavljamo, da bodo otrokom slikanice skozi vsebino približale življenjski pomen vode kot oblike, ki nas obdaja in je za naš obstoj neprecenljiva.

2 METODOLOGIJA

Pri diplomskem delu smo v teoretičnem delu naloge uporabili deskriptivno metodo dela. Navedli in primerjali smo dejstva različnih avtorjev, ki se nanašajo na izhodiščno temo naloge.

Prav tako smo pri analiziranju besedila uporabili metodo analize in sinteze ter ilustracij šestih kakovostnih leposlovnih slikanic z zgodbami o vodi.

Uporabili smo metodo praktičnega dela, saj smo otrokom v vrtcu prebrali izbrane kakovostne slikanice, za katere smo predhodno načrtovali izvedbo in dejavnosti. Slikanice smo izbrali po načelu, ki odražajo kakovost slikanice skozi spoznavno, etično in estetsko vrednost. Tematika slikanic ustreza starosti otrok. Upoštevali smo raznolikost leposlovnih slikanic od slovenskih avtorjev in ilustratorjev, kot tudi tujih. Hkrati pa smo otrokom približali še različne vrste in zvrsti literarnih besedil ter jih navajali na razlikovanje leposlovnih in informativnih slikanic.

V sklepnem delu diplomske naloge smo uporabili metodo sinteze. Navedli smo spoznanja o izbrani temi naloge.

3 BRANJE V VRTCU

Najpogosteje uporabljena oblika seznanjanja otroka s pismenostjo in tiskanim gradivom nasploh je branje. Že tradicionalno se je otrokom bralo knjige pesmi, pripovedk in pravljic, kar ima tudi v današnjem času nenadomestljivo vlogo. Ravno na mlajše rodove je za prenos kulture, človeških in družbenih vrednot učinkovita otroška literatura. Če je ljudska modrost vtkana v zgodbo, je za otroke tudi bolj razumljiva. Zgodbe, ki so otroku všeč, želi poslušati večkrat. Kadar odrasli preverja, ali otrok sledi branju in le-tega razume, se otrok že zgodaj navaja na sodelovanje pri vsebini besedila. Z različnimi vrstami in oblikami tiskanega gradiva otrok spozna tako namen kot rabo pismenosti in med poslušanjem besedila otrok spozna knjižni jezik, si širi obzorja ter bogati besedni zaklad. Obenem pa je poslušanje branja in pripovedovanja vir novih izkušenj ter znanja (Knaflič, 2009, str. 13, 14).

Otroci neizmerno radi poslušajo pravljice, saj se lahko poistovetijo z literarnimi liki in se prepustijo zgodbi, hkrati pa ob poslušanju doživljajo ugodje. Naloga vzgojiteljev je, da ob pravljicah, otroke spoznajo še z drugimi literarnimi vrstami ter jim približajo pomen branja ilustracij.

Bralec mora tako prebrati besedilo in ilustracije (tudi vse ilustracije, ki so vključene v parabesedilo) ter ob sopostavljanju obojega razumeti in doživeti zgodbo. Problem nastane pri samem branju. Običajno razumemo branje slikanice kot branje besedila in ob tem še ogled ilustracij. Teža branja in pogovora o prebranem je na strani literarnega besedila. Glede na to, da v sodobnem času nastaja vse več slikanic, v katerih se ilustracije in besedilo ne podvajajo, ampak se dopolnjujejo, bi bilo za razumevanje zgodbe nujno potrebno sistematično pristopiti tudi k branju in razumevanju ilustracij. To se lahko začne že pred branjem besedila. Branje slikanice ima namreč določene posebnosti, saj se začne na naslovnici, včasih tudi na hrbtni strani naslovnice, nadaljuje na veznih listih in zatem na notranji naslovnici (Haramija, Batič, 2013, str. 259).

Na otrokovo fantazijsko razumevanje in reagiranje na konfliktno situacije v veliki meri prispeva branje. Skozi branje si otrok razvija sposobnost zaznavanja in simboličnega izražanja. Ob branju otrok spozna oblike izražanja, asociacijskega mišljenja in se na ta način pripravlja na izzive odraslega sveta. Pri branju in poslušanju lahko vpletemo otrokovo lastno

podobo. Tako notranjo kot zunanjo. Kako doživlja sebe in na kakšen način ga vidijo drugi. Okoliščine v zgodbi lahko na ta način primerja z življenjskimi realnimi okoliščinami (Matko Lukan, 2009, str. 38).

Jamnik v priročniku *Knjižna vzgoja* navaja pomen vzgoje otroka ob knjigi. Otrok si ob knjigi razvija govor, mišljenje in inteligenco. Ob pravljicah si razvija domišljijo, ki spodbuja otrokovo ustvarjalnost. Otrok bo knjigo kot vir informacij uporabljal tako v vzgojno-izobraževalnem procesu kot v vsakdanjem življenju, saj knjiga prispeva k boljši splošni razgledanosti na različnih področjih. Bralec si sam izbira knjige na osnovi interesa do različnih področij in išče informacije, ki ga zanimajo (Jamnik, 1994, str. 12–13).

Kordigel in Jamnik, v knjigi *Književna vzgoja v vrtcu*, pojasnjujeta pomen pozitivnega odnosa vzgojiteljice do knjige in dojemanja vsake pesmi, pravljice kot neponovljivega sveta, saj je vsako srečanje otroka, pravljice in vzgojiteljice enkratno doživetje. Vzgojiteljica lahko posreduje pozitiven odnos do književnega gradiva le takrat, ko je tudi sama pozitivno naravnana do književnosti. Skozi književno vzgojo se v vrtcu prepletajo izobraževalni, funkcionalni in vzgojni cilji (Kordigel, Jamnik, 1999, str. 10–11).

4 OBRAVNAVA IZBRANIH SLIKANIC

Slikanice smo analizirali z otroki v kombiniranem oddelku v vrtcu Otona Župančiča Slovenska Bistrica, kjer sem zaposlena.

Zavod izvaja javno veljavne programe za predšolske otroke od končanega porodniškega dopusta (približno 11 mesecev otrokove starosti), do vstopa v šolo in za predšolske otroke s posebnimi potrebami. Ravnateljica vrtca je ga. Stanislava Stegne, dipl. vzg.

Dejavnosti sem izvajala v dislocirani enoti Marinškov dom, v času od 11. 6. do 22. 6. 2018, v kombiniranem oddelku otrok, starih od 2. do 4. let. V oddelek je vključenih 18 otrok, od tega je 10 dečkov in 8 deklic. Starši otrok so podpisali soglasje, s katerim se strinjajo, da lahko v diplomskem delu uporabimo podatke in fotografije otrok. Vodja oddelka je diplomirana vzgojiteljica Nina Borko Bezjak. Z vzgojiteljico sva na otroke širili pozitivno energijo in spodbujali njihovo radovednost skozi njim zanimive dejavnosti ter situacije in jih motivirali za dejavnosti, ki so bogatile njihove izkušnje. Za objavo podatkov in fotografij otrok, ki smo jih uporabili v diplomskem delu, smo zbrali soglasja staršev.

Izbrane slikanice smo izbrali po načelu kakovostne slikanice. Obravnavajo temo, primerno starosti otrok v predšolskem obdobju. Imajo etično spoznavno in estetsko vrednost. S pomočjo priporočenih seznamov Društva Bralne značke Slovenije, ki smo jih navedli v literaturi, smo se prepričali o pravilni izbiri kakovostnih leposlovnih slikanic za obravnavo v predšolskem obdobju otrok v okviru diplomskega dela. Na seznamu priporočene literature smo zasledili slikanico *Bobek in barčica*, avtorice Anje Štefan in ilustratorke Polone Lovšin. Prav tako je na seznamu Društva Bralne značke Slovenije avtor Saša Pergar, ki je priredil besedilo v slikanici z naslovom *Povodni mož v Krki*, ki jo je ilustrirala Kristina Krhin. Na seznamu sta tudi avtorici besedila leposlovnih slikanic, Vesna Radovanovič (*Belo jadro*, ilustratorka Maja Lubi) in Zvezdana Majhen (*Vode: od luže do morja*, ilustratorka Urška Stropnik Šonc). Avtorica Suzy Lee je omenjena na seznamu Društva Bralne značke Slovenije pod kakovostnimi slikanicami

brez besedila. Avtorsko slikanico Otmarja Grissemana pa smo poiskali na seznamu eko bralne značke, pod okriljem Osnovne šole Mirna. Vsi sezname so navedeni v literaturi.

4.1 Definicija slikanice

Otrokom v predšolskem obdobju lahko skozi kakovostne leposlovne ali informativne slikanice ozavestimo branje kot nekaj lepega in jih hkrati seznanimo z različnimi zvrstmi, vrstami ter oblikami slikanic. V kolikor imamo kot vzgojitelji z otroki možnost, čim večkrat obiskujemo knjižnice in jim dopustimo, da si tudi sami izberejo slikanice. Na ta način si razvijajo in vzpostavljajo pozitiven odnos do bralnega gradiva ter uživajo ob obravnavi le-tega, saj so lahko gradivo izbrali sami. Poskrbimo, da bodo otroci v čim večji meri izpostavljeni bralnemu gradivu, tako doma kot v vrtcu.

»Slikanica kot posebna oblika knjige ne sodi le v književnost, temveč prav na presečišče književne in likovne umetnosti. Uvrščajo jo med multimodalna besedila/dela, saj bralca nagovarja z dvema različnima kodoma sporočanja, to sta jezikovni (besedilo) in likovni (ilustracije) kod, pri čemer je besedilni del navadno manj obsežen od slikovnega in ne presega 1800 besed /.../« (Haramija, 2017, str. 32).

Slikanice spadajo med umetniška dela s svojimi značilnostmi. Nanašajo se na oblikovanje naslovnice, izbiro formata, veznih listov in uporabljenih likovnih materialov ter tehnik, uporabljenih v ilustracijah ipd. Celostno podobo slikanice sestavljajo besedilo, ilustracije in parabesedilo, kamor spada naslovnica, vezni listi ter notranja naslovnica (Haramija, Batič, 2013, str. 58).

4. 1. 1 Zvezdana Majhen in Urška Stropnik Šonc: *Vode: od luže do morja*. Maribor: Založba Pivec, 2015.

Poezija v slikanicah

Poezija zajema del književnosti, ki je večinoma pisana v verzih, ti so oblikovani v določeno obliko. Vsaka oblika ima svoj ritem, najpogosteje so izražene v rimah. Poezijo delimo na lirsko (izpovedno) in epsko (pripovedno). Lirska otroška poezija je kratka in najpogosteje izražena skozi čustva ter odnos do sveta in najrazličnejših tem. V slikanicah je lirska poezija kratka, pogosto je tudi peta (uspavanje, rajalne pesmi). Skozi različna časovna obdobja se spreminja tematika lirske proze tudi v slikanicah. Epska otroška poezija je izražena predvsem skozi pripovedovanje določenih dogodkov, ki si sledijo po določenem zaporedju (Haramija, Batič, 2013, str. 42 in 43).

Odnos med besedilom in ilustracijami

Slikanica, avtorice Zvezdane Majhen, ki jo je ilustrirala Urška Stropnik Šonc, nam skozi dvostranske ilustracije na štirinajstih straneh predstavi različne oblike in stanja vode. Slikanica je kartonka in je primerna za otroke od 2. leta dalje. Besedilo je pisano z velikimi tiskanimi črkami in v vsaki kitici je s krepkim tiskom poudarjen samostalnik ali zaimsek, da se bralec ustavi in ustrezno poudari besedo. Štiri pesmi so natisnjene v črni in tri v beli barvi. Pri prvih je ozadje svetlejšo, medtem ko je pri ostalih podlaga temnejša. Vsaka pesem ima svojo ilustracijo, zato v kartonki predstavljata pesem in njena ilustracija zaključeno celoto, ki pa pomembno vplivata na skupek celotne slikanice. Književni prostor in čas lahko razberemo z vsake ilustracije posebej.

Kot izhodišče v slikanici je najprej predstavljena luža. Vsa stanja vode so izražena v lirični obliki, v obliki pesmi, ki so sestavljene iz dveh štirivrstičnih kitic. Otroci jih brez težav razumejo in skozi njihovo nagajivost se jim zelo prikupijo. Prva pesem nosi naslov Lužarna. Besedilo je podkrepjeno z

ilustracijo, na kateri je deklica z obutimi škornji, ki skače po luži, v roki pa ima odprt dežnik. V ozadju iz hiše kuka pes, ki noče na sprehod. Vodni vrelci približajo otrokom terme, saj sta na ilustraciji upodobljena deček in deklica, ki uživata vodne radosti v termah. Prav tako je upodobljen vodni vrelec za še boljšo predstavo otrok. Vilinski slap otrokom pričara pravljíčnost, a hkrati lastnosti mogočne vode, ki priteče preko skal. Na ilustraciji je upodobljen slap in ob njem plešoča vila, ki z mavričnim glavnikom češe vodne kaplje. Rojstvo potoka je naslednja oblika vode, s katero se otroci srečajo v slikanici. Ilustracija nas popelje v gozd, kjer je upodobljen potok, ki teče skozi gozd in vabi gozdne živali, da se o njem ustavijo ter odžejajo. Rečna cesta otroke seznani, da je širša, kakor cesta in teče skozi mesta. Na ilustraciji je upodobljeno mesto in most, pod katerim teče reka. Iz enega rečnega brega na drug breg pa drvijo avtomobili. Zrcalo neba predstavlja jezero v mesečini. Na gladini jezer se opazujejo zvezde in luna, kar nam prikazuje ilustracija. Slikanica se konča s pesmijo o kralju planeta. Že na ilustraciji je upodobljeno morje, na katerem plujeta jadrnici, ki ju z obale opazuje mlad par. V levem kotu spodaj sta upodobljeni dve ribi, ki otrokom najprej nakažeta morske prebivalce.

Tabela 1: Besedilo in ilustracije v slikanici Vode: od luže do morja

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	Prva pesem govori o aprilskem sprehodu. Vsepovsod so same luže. Kuža si na moker aprilski sprehod ne želi. Deklica bi se pa v lužah z veseljem igrala.	Upodobljena je deklica z obutimi škornji, ki skače po luži, v roki drži odprt dežnik, vendar je obrnjen navzdol. V ozadju iz svoje hiše kuka pes, ki pa noče na sprehod. Na levi strani, kjer je besedilo, je podlaga siva. Na spodnjem robu so upodobljene luže.
2.	Besedilo druge pesmi govori o vodnih vrelcih, od koder voda prihaja. Da pa vrelci ne bi pobegnili, so jih mojstri spremenili v terme.	Upodobljena sta deklica in deček. Deček sedi na robu bazena in se pogovarja z deklico, ki je v vodi in ima okrog pasu napihljiv rdeč obroč z belimi pikami. V ozadju je vodni vrelec.
3.	Besedilo govori o tem, kaj se dogaja, kadar voda zavije preko skal in se razlije v slap. Ob njem pleše vila, ki z mavričnim glavnikom češe mokre kodre.	Upodobljene so gore in visoko padajoč slap. Ob vznožju slapa prši voda naokrog in ob njem pleše vila, ki te kapljice spreminja v barvne kapljice. Vila stoji na sivem kamnu v roza obleki. Pod besedilom na levi strani so upodobljene tri smreke.
4.	Naslednja pesem govori o rojstvu potoka. Kako se voda izpod skale	Upodobljena je gozdna jasa, skozi katero teče potok. Čez potok pa vodi most.

	zlije v potok in vabi vse žejne ob poti, da pijejo to vodo. Vodo pijejo žejne srne, zajci, sove in kune.	Upodobljeni so trije beli zajci, srna in sova.
5.	Besedilo govori o rečni cesti. Poslušalce sprašuje, kam odteka. Preko reke vodi most, ki v en utrip združuje ljudi z obeh strani reke.	Na ilustraciji je upodobljena široka reka, temno modre barve, nad katero je most. Upodobljena sta dva avtomobili, ki peljeta z enega brega na drug breg. Kjer je na levi strani natiskano besedilo v dveh kiticah, je ilustriran velik zelen hrib.
6.	Pesem z naslovom Zrcalo neba govori o jezerih, ki so kot velike skleda, kot bi rekel pesnik. Govori o tem, kako po gladini jezer v jasni noči plava zlata luna z rojem zvezdnih krakov.	Na ilustraciji je upodobljeno jezero kot velika skleda, v kateri se ogledujejo luna in zvezde. Na levi strani, kjer je pesem natiskana z belo barvo, je temno zelena podlaga, ki predstavlja hrib, med katerim je to jezero.
7.	Zadnja pesem v tej nanizanki govori o morju. O kralju planeta. Kjer ob izteku pesmic, kot ob koncu vodnega izleta, pridemo do morja. Koliko življenja je v morju in naj nam morje do konca ostane sveto.	Na ilustraciji je upodobljen mlad par, ki sedi na obali in zre v morje. Opazujeta jadrnice, ki plujejo po obzorju. Na levi strani pod pesmijo sta upodobljeni dve pisani ribi.

Praktično delo v vrtcu

Otroke sem po zajtrku povabila v jutranji krog, kjer nas je na blazini že čakala lutka Kapljica. Lepo smo jo pozdravili in se ji predstavili, njej pa so otroci izbrali ime Pika. Kot del naše jutranje rutine je vsakodnevna pozdravna pesem. Kapljica je potovala v krogu od otroka do otroka. Vsak ji je šepnil prijazno besedo, jo pobožal ali objel.

Otrokom sem razložila, da nas bo Kapljica nekaj časa spremljala in z nami počela najrazličnejše stvari. Njeno poslanstvo je bilo otrokom prinašati različne kakovostne leposlovne slikanice, katerih tema je voda. Za uvod v tematski sklop je Kapljica pripravila in prinesla slikanico z naslovom *Vode*. Avtorica besedila je Zvezdana Majhen, avtorica ilustracij pa je Urška Stropnik Šonc. Slikanica je kartonka manjšega formata, s trdimi platnicami in z listi.

Slika 1: Lutka Kapljica Pika kot povezovalka slikanic

Slika 2: Jutranji krog in sprejem Kapljice Pike

Otroke sem povabila, da si najprej dobro ogledajo slikanico, ki sem jo imela v rokah, in jih spodbudila, da so čim bolj natančno opisali naslovnico ter nato še hrbtno stran slikanice. Pred vsakim branjem sem otroke seznanila z naslovom, z avtorjem besedila in avtorjem ilustracij. Hkrati sem jim nakazala smer branja.

Sedeli so v krogu na blazini in poslušali pesmi o vodi. Pri vsaki pesmi so otroci opazili podrobnosti na ilustracijah. Na vprašanje, kaj počne deklica na ilustraciji, so odgovorili, da skače po luži in je vesela.

Ko sem prebrala pesem o vodnih vrelih, sem želela vzpodbuditi deklico, ki je bila pred kratkim na Islandiji, da bi povezala pesem s tem, da je tudi sama takrat videla ogromno vrelic vroče vode in še preden sem prebrala do konca, je to že delila s svojimi prijatelji. Po vsaki prebrani pesmi sem povezala vprašanja z njihovimi lastnimi izkušnjami, da bi še bolj ponotranjili vtis iz slikanice. Kako se počutijo, ko skačejo po lužah? Ali so že videli kakšne vodne vrelece? Kdo od jih je že bil v termah? Pri pesmi o potoku sem jih spodbudila z vprašanjem, ali imamo v bližini vrtca tudi kakšen potok. Kako se imenuje? Deček je pričel razlagati, da je potok tam, kjer gre on z atijem domov.

Pri pesmi o reki me je presenetila deklica, ki je prijateljem povedala, da »v *Mariboru tut teče reka Drava*«. Ta deklica je že dopolnila 4 leta. Skupaj smo odšli do zemljevida, kjer sem jim pokazala, kako so označene reke po naši državi.

Prav vsi otroci so že bili ob kakšnem jezeru, zato jim ni bilo težko povezati slišane pesmi z njihovimi lastnimi izkušnjami. Pa tudi s pesmijo o morju niso imeli težav z razumevanjem.

Po prebranih pesmih sem naredila kratek premor, nato pa smo se ob ilustracijah pogovarjali o vsebini besedila avtorice Zvezdane Majhen in hkrati opazovali, kaj je upodobljeno na ilustracijah avtorice Urške Stropnik Šonc. Na vprašanje, kakšna je ta slikanica, sem dobila odgovor, da je majhna, trda in za dojenčke. Otroci so odgovorili, da so sami že veliki.

Kartonka z naslovom *Vode: od luže do morja* je slikanica, ki se je zelo približala otrokom tako z besedilom kot enostavnimi ilustracijami.

Po pogovoru o prebrani slikanici sem jih povabila, da smo si skupaj ogledali pripravljene koticke. Na mizi so imeli pripravljeno vodo v večih posodah in v živilskih vrečkah. Povabila sem jih k igri z vodo in vrečkami.

Vrečke so gnetli, jih prijemali in dajali k licu ter opisovali, kako se ob tem počutijo. Skupaj smo pogledali, kakšne barve je voda in ugotovili, da voda nima barve.

V kotičku, poimenovanem »Lužarna«, sem jim pripravila pladnje, vodo in kapalke. Pokazala sem jim kapalke in jih spodbudila, da najprej sami raziščejo, kako bi to naredili. In res, deklica je vzela kapalko in rekla: »Izcuzamo vodo, da gre ven.« Tako je ostalim pokazala, kako nastane luža.

V knjižnem kotičku sem jim ponudila leposlovne slikanice: *Potoček pod Triglavom*, *Kako je nastalo Blejsko jezero* in *Pravljica o Dravi*, vse so leposlovne slikanice, za katere je besedilo priredil Saša Pergar, ilustriral pa jih je Anton Buzeti. Na voljo so imeli še različne številke revij Cicido. V enciklopediji avtorja Ivana Esenka z naslovom *Vode* so opazovali in opisovali fotografije, ilustracije, potek besedila ter črk in primerjali slišano z ilustracijami. Otroci so imeli na voljo dovolj časa za raziskovanje, preizkušanje, opazovanje slikanic in razvijanje pogovora o vsebini pesmi z vrstniki. Oblike vode, upodobljene na ilustracijah, so primerjali s fotografijami v priročnikih in z ilustracijami v informativnih slikanicah.

Naslednji dan smo skupaj z otroki odšli do bližnjega potoka, kjer smo pogovor navezali na slikanico z naslovom, *Vode: od luže do morja*, katere avtorici sta Zvezdana Majhen in Urška Stropnik Šonc. Kje je bil upodobljen potok na ilustraciji? Kje teče potok Bistrica? Kam teče potok Bistrica? Kakšna je voda v potoku? Od kod priteče voda? Koga pa potok Bistrica vabi k sebi?

4. 1. 2 Grissemann Otmar: *Potovanje vodne kapljice*. Artiče: Abrakadabra, 2000.

Odnos med besedilom in ilustracijami

V slikanici *Potovanje vodne kapljice*, ki ima predvsem informativno vsebino, so na štiriindvajsetih straneh razporejene dvostranske ilustracije. Avtor

besedila je hkrati avtor ilustracij. Na dvanajstih straneh opisuje, razlaga pojave in značilnosti vodnega stanja ali njene oblike.

Potovanje se prične z oblaki, kjer avtor otroke skozi besedilo seznanja, kako lahko spreminjajo obliko. Spoznajo, da so oblaki v različnih višinah in kako se v oblaku naredijo kapljice. Nadaljujemo s spoznavanjem dežja, kjer so že na obeh straneh upodobljene dežne kaplje, ki pa so lahko različnih velikosti. Predstavljen je pojav megle, kar pa ni nič drugega kot oblak na zemeljskem površju. Spoznajo, da je lahko megla nevarna tako za voznike avtomobilov kot tudi za ladje. Toča je pojav, ki ga vsi prav dobro poznamo. Primerno pojasnjeno je, da nastane, kadar vodne kapljice zmrznejo. Kadar pada toča, lahko povzroči ogromno škode. Iz toče preidemo na sneg. O snežnih radostih vedo otroci že veliko, slikanica pa sporoča, da kapljice vedno ne zmrznejo v točo, ampak tudi v puhaste snežinke, ki so sestavljene iz majhnih kristalov. Na ilustraciji so upodobljeni smučarji, zasnežena vas, prekrita z debelo belo odejo. Naslednji ilustraciji prikazujeta ledeno skorjo oziroma led, Eskime, njihov dom – iglu in severne medvede. Sledi spoznavanje podtalnice. Ilustraciji prikazujeta puščavo, na katerih iz studenca možje zajemajo vodo v čebrih. Spoznamo, da voda odteka in ponikne v globino, do za vodo nepropustne plasti. Ribnik spoznamo kot stoječo vodo, gre za pomembno življenjsko okolje za različne živali in rastline, kar je slikovito upodobljeno na ilustracijah. Reke se oblikujejo iz potokov, veliko rek pa odteče v morje. Na ilustraciji je upodobljen splav, ki pluje po rečni strugi, kjer pa se bo reka kmalu izlila v morje. Reka in potok ne tečeta vedno mirno, včasih morata premagati stopnice na terenu. Slapovi takrat z močno silo padajo v globino. Na ilustraciji vidimo dečka, ki iz šotora opazuje mogočen slap. V slikanici se seznanimo še z jezeri in morjem. Besedilo, ki pojasnjuje in opisuje morje, je napisano na kitovem repu, okoli njega pa plavajo delfini, v daljavi vidimo upodobljeno ladjo ter jadrnico.

Tabela 2: Besedilo in ilustracije v slikanici Potovanje vodne kapljice

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	Spoznavna slikanica nas najprej seznanj z oblaki. Lahko se igrajo skrivalnice in nenehno spreminjajo obliko. Pojasni proces nevidne pare v zraku, ki se ohlaja, ko se zrak dviguje. Izvemo, da so najvišje na nebu prejasti oblaki, malo nižje so kopasti oblaki in najnižje temni deževni oblaki.	Na dvostranski ilustraciji je upodobljeno morje, nad katerim na nebu plavajo oblaki. V večjem belem oblaku je s črnimi malimi tiskanimi črkami natisnjeno besedilo.
2.	Besedilo o dežju je natisnjeno v dežni kapljici in nas seznanj s tem, da ko se vodne kapljice v oblakih združijo, padejo na zemljo kot dež. Lahko prši, nastane manjši naliv ali ploha. Sočasno je pojasnjeno, da lahko, v kolikor sonce obsije dežno zaveso, vidimo mavrico.	Upodobljena je mavrica, katero želi sredi trate pod velikim dežnikom na slikarsko platno upodobiti slikarka. Čez celotno ilustracijo so upodobljene dežne kaplje bele barve, ki so dokaj velike za lažjo predstavo le-teh.
3.	Besedilo o megli je umeščeno na levi strani v sivem krogu z belo obrobo. Pojasnjeno je, da je megla pravzaprav velik oblak. Zlahka se oblikuje, kadar je zrak zelo umazan. Seznanj nas, da je lahko voznikom avtomobilov megla povzročila veliko nevarnost, prav tako je megla neprijetna za ladje in letala. Vseeno pa je megla lahko tudi nekaj skrivnostnega.	Ilustracija, ki se dopolnjuje z besedilom o megli, prikazuje dokaj gosto meglo, saj je v daljavi upodobljena ladja, ki je zelo svetle barve in njen sprednji del je prav tako v megli.
4.	Toča. Ko se oblaki razjezijo in se nakopičijo, ob tem pa se še tako ohladijo, da vodne kapljice zmrznejo, takrat nastane toča. Ko kapljice padejo skozi mrzel oblak in se na njih primrzne vedno več kapljic, takrat so lahko velike kot pšeno, sodra ali toča. Toča povzroči največ škode, kamor koli pade.	Ilustracija prikazuje vas, nad katero pada toča. Upodobljeni sta dve strehi, na katerih se že vidijo posledice toče. Toča je upodobljena čez celotno ilustracijo kot večje bele površine v obliki krogov.
5.	Vedno kapljice mrzlih oblakov ne zmrznejo v točo. Kadar je zgoraj zelo mrzlo, se oblikujejo snežinke. Besedilo je natisnjeno na beli podlagi v oblaku, ki prikazuje snežinko. Snežinke so iz zamrznjene vodne pare in celotno pokrajino pokrijejo z belo odejo. Snežinke so sestavljene iz drobnih kristalov – iglic, zvezdic, ploščic.	Na idilični zasneženi pokrajini, kjer se po klancu spuščajo smučarji, eden pa je najverjetneje padel na tla. Pod klancem je gruča ljudi, ki se sankajo. Eden otrok kotali ogromno kepo snega, medtem ko so ostali trije že pripravili snežni hrib. Tudi snežinke so upodobljene po celotni površini ilustracije.
6.	Ko temperatura pade na nič stopinj, se voda strdi v led. Je lažji od vode in plava na površini. Na severnem in južnem tečaju je vse leto led.	Naslednja dvostranska ilustracija prikazuje ledeno skorjo, Eskime, njihov dom – iglu in severne medvede.
7.	Spoznamo, da voda odteka in ponikne v globino, do za vodo nepropustne plasti. Podtalnico potegnemo iz globin tudi z vodnjaki. Podtalnica je življenjsko pomembna	Podtalnica je naslednja. Ilustraciji prikazujeta puščavo, kjer možje iz studenca zajemajo vodo v čebrih.

	voda, posebej v zelo vročih deželah.	
8.	Spoznamo, da je ribnik stoječa voda. Ob ribniku in v njem živijo različne živali. V ločju imajo nekatere pice tudi svoja vališča.	Ribnik spoznamo kot stoječo vodo. Ribnik je pomembno življenjsko okolje za različne živali in rastline. Besedilo je natisnjeno v belem polju v obliki žabe. Prav tako ilustracija prikazuje živalski svet ob in v ribniku.
9.	Besedilo o reki je natisnjeno na belem polju v obliki jambora na splavu. Spoznamo, da kadar pade voda v obliki dežja, toče, kadar se topita led in sneg, se voda zbira in odteka v potoke, nato se razširijo v reke in na koncu se izlijejo v morja. Izvemo podatek, da je reka Nil v Afriki najdaljša. Reka Amazonka pa je najširša.	Na ilustraciji je upodobljen splav, ki pluje po rečni strugi, kjer pa se bo reka kmalu izlila v morje. Na splavu v viseči mreži počiva mladenič. Njegov obraz pa prekriva velik klobuk.
10.	Reka in potok ne tečeta vedno mirno, saj morata včasih premagati stopnice na terenu, slapovi takrat z močno silo padajo v globino.	Upodobljen je deček, ki iz svojega šotora, pred katerim mu gori ogenj, opazuje slap, ki pada skozi široko področje skal.
11.	Besedilo, ki govori o jezeru, nam poda informacije, da ločimo naravna in umetna jezera. Jezera obstajajo tudi v gorovjih.	Upodobljeno je jezero s pomolom, na katerem sedi deček in lovi ribe. Ob pomolu so privezani čolni.
12.	Besedilo o morju je napisano na kitovem repu. Predstavi, da je morja dvakrat več kot kopnega. V njem se združujejo vse reke sveta. Prav tako spoznamo, da v morju najdemo ogromno majhnih in velikih živali, školjk. Največja žival morja je kit.	Na ilustraciji je upodobljen kitov rep, na katerem je besedilo, okoli njega pa plavajo delfini. V daljavi vidimo ladjo in jadrnico. Spodaj v desnem kotu pa je upodobljen potapljač, ki raziskuje morske globine.

Praktično delo v vrtcu

Otroci so že med zajtrkom spraševali, katero slikanico bomo prebrali tisti dan. Preden sem jih povabila, da jim preberem besedilo iz avtorske slikanice, z naslovom *Potovanje vodne kapljice*, avtorja Otmarja Grissemana, smo se zbrali na blazini.

Po jutranjem pozdravu, označitvi vremena in dneva v vrtcu sem otroke spodbudila, naj zaprejo oči. Pred njih sem na blazino odložila posodo z vodo, ki pa je bila pokrita. Otroke sem izzvala, naj z roko sežejo v posodo, ne da bi pred tem pogledali, kaj se skriva v njej. Skoraj vsi otroci so brez oklevanja segli z roko v posodo, medtem ko je eden deček želel še malo počakati. Vsi so takoj rekli, da je v posodi voda, vendar sem jim postavila vprašanje, če so prepričani. Ko so pogledali svoje dlani, so skoraj v en glas

rekli, da imajo mokre roke. Medtem ko so si ogledovali mokre dlani in kapljice, ki so padle na blazino, sem prinesla plakat, na katerega sem zapisala, kaj otroci o vodi že vedo. Povabila sem jih k igri nevihta možganov, to je besedna igra asociacij, pri kateri smo s pomočjo vprašanja, kaj vedo o vodi, dobili vpogled v njihovo predznanje. Otroci so na samostalnik »voda« nizali dejstva, kar so o vodi že vedeli. Zapisala sem: »Mokra je, vodo pijemo, ker je zdrava, modra je, reke, morje, živali pijejo vodo, pa slana je, kapljice, potok je voda.« Otrokom sem še enkrat prebrala, kar so povedali, da sem preverila, če so še dovolj zbrani.

Povabila sem jih, da skupaj pripravimo stole, da nam bo Kapljica Pika lahko prinesla slikanico. Stole smo postavili v dve vrsti, da so vsi lahko videli in sledili ilustracijam ob branju besedila. Kapljica Pika nam je slikanico, z naslovom *Potovanje vodne kapljice*, nastavila kar na stol enega od otrok. Slikanico sem držala pred otroki v njihovem vidnem polju.

Slika 3: Branje slikanice Potovanje vodne kapljice

Kot pri vsaki slikanici smo si ogledali naslovno ilustracijo in opazili, da se nadaljuje na hrbtne strani slikanice. Ta slikanica ima informativno vrednost, saj so v njej predstavljena različna stanja in oblike vode.

Ilustracije avtorja Otmarja Grissemana so dovolj nazorne, da so otroci prepoznali pomembne značilnosti. Najprej smo iz ilustracije skušali razbrati, o čem bo govorilo besedilo. Njim neznana beseda je bila podtalnica, zato

pri tej ilustraciji niso ugotovili, o čem bo govora v besedilu. Ostale so izpostavili dokaj hitro, kar sem pričakovala tudi sama.

Po prebranem besedilu smo se po kratkem premoru še enkrat pogovorili o vsebini besedila, ob opisovanju upodobljenih motivov na ilustracijah.

Pripravila sem štiri koticke, med katerimi so otroci imeli možnost prostega prehajanja. Na mizo sem jim v posodi pripravila zmrznjeni kepi vode, ki so ju opazovali pri spreminjanju njune oblike. Okušali so led, opazovali izgled in spreminjanje ledu. Ugotovili so, da je ledena kepa vedno manjša in vodna luža vedno večja. Spremljali so lahko proces taljenja ledu.

Pri drugi mizi sem jim pripravila najrazličnejše fotografije in slike o različnih stanjih ter oblikah vode, ki so jih lepili na plakat. Ob fotografijah so poimenovali pojave in stanja vode ter jih sami razporedili po plakatu. Plakatu smo skupaj poiskali mesto, kamor smo ga lahko dali na razstavo.

Tretji koticek je bil knjižni koticek z informativnimi slikanicami o vodi. Otroci so listali in se seznanjali z različnimi črkami ter prepoznavali simbole za različna vodna stanja. Obračali stran za stranjo in hkrati spoznavali smer branja ter pisanja. Na voljo so imeli: Informativno slikanico z zloženko, avtorice Lambilly Elisabeth, katere naslov je *Raziščimo vodo*, informativno slikanico z naslovom *Voda – velika izobraževalna slikanica*, njena avtorja sta Samo Kuščer in Edo Podreka. Slikanico avtorja Esenko Ivana in Alenke Vuk Trotovšek, z naslovom *Vode*.

Četrty koticek smo prenesli v naravo, kjer smo slikali s kapljicami iz kapalk na barvno podlago. Ob tem smo se pogovarjali, kaj se bo zgodilo, ko se bodo kapljice posušile in kdo jih bo posušil. Kaj se bo zgodilo z njimi? Otroci so ob tej dejavnosti neznansko uživali, zelo dolgo vztrajali in s ponosom kazali, kako spretni so pri ustvarjanju »dežnih kapljic«.

Slika 4: Slikanje z vodnimi kapljicami

Slika 5: Individualno opazovanje slikanice Potovanje vodne kapljice

Slika 6: Igra z ledom

4. 1. 3 Lee Suzy: Val. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010.

Slikanica brez besedila

Posebnost v slikaniškem gradivu so »tihe knjige«, to so slikanice brez besedila (ang. *Wordless picture books, silent books*), ki zgolj skozi ilustracijo predstavijo celotno zgodbo in so pravzaprav skrajna oblika slikanice. Od bralca zahtevajo aktivno sodelovanje v procesu ustvarjanja pomena. Ana Margarida Ramos in Rui Ramos (2011: 327) pravita: »Bralčevo sodelovanje izhaja iz njegovega tvornega dialoga z ilustracijami, ki jih bere na oba načina, posamezno in zaporedoma, eno za drugo, gradi pričakovanja in uporabi pomenske sklepe, ki bodo ali pritrdili ali pa preusmerili razumevanje, ki je potrebno za naslednje slike. Bralec je postavljen pred nalogo, da odkriva zveze med posameznimi slikami, dogodki, ki se spletajo med listanjem od ene strani do druge, in pomen, ki ga prikazujejo barve, perspektiva, okvir in kompozicija.« Pri tem se oblikujejo bralčeva pričakovanja in ugotovitve o pomenu slik, hkrati pa mora bralec tvorno sodelovati pri odkrivanju temeljnih odnosov med slikami, upodobljenimi dogodki in pomenom, ki izhaja iz upodobljenih barv, perspektive, kadriranja in kompozicije /.../ (Haramija, Batič, 2013, str. 24).

Stalnica pri vzgojno-izobraževalnem delu v vrtcu je knjižni kotichek. Opremljen je z mehкими blazinami in manjšo mizo, kamor se otroci lahko umaknejo in odložijo leposlovne ter informativne slikanice in revije za individualno prebiranje. Namen stalnega koticheka je v tem, da je prisoten skozi vse šolsko leto, v katerem leposlovne in informativne slikanice dodajamo glede na obravnavano temo dejavnosti. Za slikanice in revije v knjižnem koticčku skrbijo otroci sami, jih urejajo ter skrbijo, da se ne strgajo.

V svetu se v zadnjih nekaj letih pojavljajo t. i. tihe knjige, to so slikanice brez besedila, v katerih avtor prikaže zgodbo izključno z ilustracijami. Marjana Kobe (1987: 35) utemeljuje slikanico brez besedila kot »dinamično, pripovedno ilustracijo, se pravi zgolj z likovno pisavo kontinuirano razpreda skozi vso knjigo bolj ali manj zahtevno »zgodbo«, ki si jo je izmislil likovni ustvarjalec sam.« Igor Saksida (2005: 57) za Amalietijevo slikanico brez besedila, *Maruško potepuško*, uporabi izraz slikovna pripoved (Haramija, Batič, 2013, str. 253).

Odnos med besedilom in ilustracijami

Slikanica brez besedila *Val*, avtorice Suzy Lee, nas na štiriintridesetih straneh vodi skozi obojestranske ilustracije. Te nas popeljejo v zgodbo deklice, ki se igra na obali. Na obalo jo pospremi ženska figura, za katero so otroci najprej pomislili, da je njena mama. Celotna knjiga in njena vsebina je izražena v modri, beli in črni barvi ter v različnih niansah le-teh. Zgodba se prične že v parabesedilu, kjer sta upodobljeni deklica, ki teče pred mamo, vendar je na naslednji strani razvidno, da je tekla po obali do morja. Skupaj z jato galebov opazuje morje. Kadar se ji približajo valovi, se deklica in galebi umaknejo stran. Nato je upodobljena deklica, ki najverjetneje v morje kriči, kakor, da bi ga želela prestrašiti in se nato zopet umiri ter prisluhne šumu morja. Na naslednji strani je upodobljena deklica, kakor da želi valove potisniti nazaj od sebe, nato zapleše v vodi, z njo se igrajo tudi galebi. Kar naenkrat se vsi ustavijo, saj zagledajo velik val, ki se hitro veča, zato deklica steče stran od morja in ko že misli, da se je umaknila na varno, se ustavi ter ogromnemu morskemu valu pokaže jezik. Sledi ilustracija ogromnega pljuska morskega vala, vendar deklice ni nikjer. Vsa premočena obsedi na mivki. Kar naenkrat pred seboj zagleda mnogo različnih školjk. Galebi so zopet ob deklici. Morje se je umirilo in deklica je raziskovala naplavljenе školjke ter morske zvezde. Po deklico je prišla mama. Počakala je, da si je sprala roke in sta odšli. Pomahala je galebom, saj so tudi oni odleteli v svojo smer.

Vse ilustracije so v modri, beli in črni barvi. Človeški figuri in živalski motivi so narisani samo s črno barvo. Kot bi bili narisani s tehniko risanja z ogljem.

Tabela 3: Ilustracije v slikanici Val

	ILUSTRACIJA
1.	Zgodba se začne odvijati že na notranji naslovnici. Na levi strani vidimo dve figuri. Deklico in večjo žensko postavo ob njej. Deklica teče pred žensko. Na desni strani ilustracije je napisan naslov.
2.	Deklica stoji ob morju in ga opazuje. Za njo je upodobljenih pet galebov, ki prav tako gledajo v isto smer.
3.	Dekllici se je približal majhen val in ona se odmakne korak nazaj, vendar je s pogledom še vedno obrnjena k morju. Odmaknejo se tudi galebi.
4.	Nato je upodobljena deklica, ki najverjetneje v morje kriči, kakor, da bi ga želela prestrašiti. V ozadju tudi galebi postajajo pogumnejši.
5.	Deklica se umiri, počepne in si z dlanmi podpira glavo, kot bi bila utrujena. Tako prisluhne šumu morja. Galebi so prav tako mirni in gledajo v isto smer kot deklica.
6.	Na naslednji strani je upodobljena deklica, kakor, da želi valove potisniti nazaj od sebe, galebi začno letati nad deklico.
7.	Deklica se še bolj opogumi in stopi še korak naprej k morju. Tudi galebi so že višje v zraku.
8.	Galebi letajo nad deklico, medtem ko ona pleše in skače po vodi, da okrog nje vse škropi.
9.	Deklica vedno močneje škropi okrog sebe. Na njenem obrazu lahko opazimo širok nasmeh, iz česar lahko sklepamo, da neizmerno uživa pri plesu v morski vodi.
10.	Kar naenkrat se vsi ustavijo, galebi v zraku in deklica se ozre v val. Izgleda kot da bi si zrla iz oči v oči.
11.	Val se hitro večja in deklica steče stran od morja, tokrat ima bolj zaskrbljen obraz. Galebi tokrat odletijo nazaj proti kopnemu.
12.	Galebi letijo še dlje stran, medtem ko se deklica ustavi, saj misli, da se je umaknila na varno, nato ogromnemu morskemu valu pokaže jezik.
13.	Dvostranska ilustracija ogromnega pljuska morskega vala, vendar ne deklice in tudi ne galebov ni videti nikjer.
14.	Vsa premočena deklica obsedi na mivki. Z varne razdalje se že bliža prvi galeb. Morje se umiri.
13.	Upodobljena je deklica, ki kleči na tleh in z usti, razprtimi v nasmeh, ki opazuje, kar je morje naplavilo na obalo. Obdana je z najrazličnejšimi školjkami in morskimi zvezdami. Galebi so zopet ob deklici.
15.	Na levem zgornjem robu je upodobljen del dežnika, katerega je imela dekličina mama. Deklica izgleda kot da jo je že opazila, saj je že obrnjena v njeno smer. Ima polne roke školjk, ki ji jih želi pokazati. Galebi so že v zraku in se pripravljajo, da odletijo stran.

16.	Upodobljena je mama, kako čaka, da si deklica v morski vodi umije roke. S seboj ji je prinesla čevlje.
17.	Skupaj sta odšli. Deklica se je ozrla nazaj in pomahala galebom, saj so tudi oni odleteli v svojo smer. Bili so že daleč stran.

Praktično delo v vrtcu

Po zajtrku sem povabila otroke na blazino v jutranji krog. Pozdravno pesem smo zapeli kot vsako jutro. Označili smo, kdo je v vrtcu, se pogovorili o počutju otrok tistega dne. Oglasil se je deček, da bo Pika sedela pri njem, da bo lahko dobro slišala, kaj se bomo pogovarjali. Nato sem otroke povabila, naj se na blazini namestijo v prijeten položaj. Nekateri so legli na hrbet, spet drugi na trebuh in se sprostiti. Na radiu sem jim predvajala posnetek šumenja morskih valov, katerega sem pridobila s spletne strani (posnetek je naveden med viri). S slikanico brez besedila sem otroke popeljala v morski svet in dogajanje ob morju.

Nekaj časa sem predvajala posnetek, nato pa sem otroke povabila, da mi še sami preberejo morsko zgodbo. Ene deklica mi je rekla, če se šalim, ker oni še ne znajo brati. Povabila sem jih, da se na blazini udobno namestijo. Sedela sem pred njimi na stolu z dvignjeno knjigo, da so lahko vsi otroci dobro videli ilustracije.

Skupaj smo opisali ilustracijo na naslovnici. Otroci so navedli, da vidijo modre črke, deklico in ptiče. Prebrala sem jim naslov slikanice, kar se jim je zdelo smešno, ker je v skupini enemu dečku ime Val. Opazili so, da je deklica na hrbtne strani slikanice nabrala veliko školjk. Na veznih listih je s sivo barvo upodobljena mivka. Zgodba se začne že pri notranjem naslovu, kjer so otroci opazili, da »*mamica pelje punčko na sprehod*«. Na prvi dvostranski ilustraciji so na moje vprašanje, kaj opazijo na ilustraciji, odgovorili, da ni črk. Pri opisovanju ilustracij so potrebovali malo vzpodbudnih vprašanj, kot so: Kaj mislite, da počne deklica? Kdo je še ob deklici? Kje je deklica? Z vprašanji sem spodbujala otroke, da so razmišljali in predvidevali, kaj se bo zgodilo. Prepoznali so, da deklica gleda morje, eden deček je prepoznal, da so ob njej galebi.

Otroci so nadaljevali z zgodbo: »Deklica beži stran, da je ne bo zmočlo. Dere se na morje. Potem pa je poslušala vodo. Galebi so spet tu zraven. Nekaj kaže. Nekaj gleda. Galebi so poleteli stran. Zdaj pa skače po vodi in je vesela. Cela mokra bo. Voda še bolj šprica okoli nje. Prišel je valov. Ona stoji. Še večji je. Ona beži stran. Pa galebi letijo stran. Zdaj pa jezik kaže. Potopilo jo je. Nikjer je ni. Pa galebov tut ne. Cela je mokra. Obleko ji je zmočlo. Školjke nabira in morske zvezde je našla. Smeji se. Mamica pride nazaj. Ona ji nese pokazat, kaj je našla. Tam je dala školjke na kup, zdaj si je šla pa umit roke, ker jo mamica čaka, da gresta domov. Njene čevlje drži v roki. Galebi so pa odleteli. Pomahala je, ker gresta z mamico domov.«

Ko sem brez besed obrnila stran in jim pokazala ilustraciji zadnjih veznih listov, so otroci rekli, da »so gor školjke pa zvezde, ko jih je morje prineslo«.

Po pripovedovanju otrok ob ilustracijah avtorice Suzy Lee, smo naredili kratek premor. Zahvalila sem se jim, da so mi povedali vsebino slikanice. Skupaj smo se ponovno pogovorili o vsebini slikanice. Po njihovem pripovedovanju me je zanimalo, v čem se slikanica razlikuje od drugih in kaj je na njej posebnega. Najbolj očitna razlika je bila ravno v tem, da ni bilo besedila. Otroci so dejali, da je zelo malo črk in da nič ne piše. A vendar jim je bila vsebina podanih ilustracij avtorice zelo všeč.

Povabila sem jih, da smo si skupaj ogledali pripravljene koticke z različnimi dejavnostmi. V knjižnem koticu sem pripravila različne fotografije, na katerih so bili: morje, morske živali, školjke, galebi. Ponujene so jim bile leposlovne in informativne slikanice o morju ter vodi, ob katerih smo z otroki lahko razvili pogovor o morju. Kakšno je? Ali so že sami bili na morju? Kaj so tam počeli? Kako so se počutili, ko so zaplaval? Kakšna je morska voda? S kom gredo na morje? Vprašanja in njihovi odgovori so se kar vrstili. Opazovali so ilustracije v avtorski slikanici z naslovom *Val*, avtorice Suzy Lee in jo primerjali s slikanicami v knjižnem koticu. Ugotovili so, da imamo tudi v igralnici nekaj slikanic brez besedila.

Pri drugi mizi so otroci po opazovanju s svinčnikom risali različne školjke, na bel list, formata A4. Školjke so opazovali s pomočjo lup, da so si lahko še podrobneje ogledali vzorce na školjkah.

Slika 7: Risanje školjk po opazovanju

Slika 8: Individualno opazovanje slikanice brez besedila z naslovom Val

Tretji kotiček, je bila igra lovljenja oziroma ribolov na magnetih. Na palicah so pritrjene vrvice z magneti, s katerimi so lovili ribe. Na ribah iz penaste gume je bila pripeta sponka. Pri tej dejavnosti so se urili v vztrajnosti in natančnosti.

V kolikor sta ribe lovila dva otroka, se je med njima že kazala tekmovalnost. Otroci so imeli na voljo dovolj časa za izražanje svojih mnenj in razvijanje pogovora o vsebini slikanice. Menjava kotičkov je v našem oddelku del vsakodneвне rutine. Kotički so se zvrstili še naslednji dan. Otroci so s svojo lastno aktivnostjo ob pripovedovanju vsebine ilustracij oblikovali in si izmišljali svojo zgodbo.

4. 1. 4 Pergar Saša in Kristina Krhin: *Povodni mož v Krki*. Murska Sobota: Založba Ajda, 2008.

V predšolskem obdobju je pomembno, da otroci spoznajo različne zvrsti literarnega besedila. Ena od zvrsti, s katero smo prav tako seznanili otroke, je pripovedka, ki se razlikuje od pravljic predvsem po njeni vsebini kot tudi pri besedišču.

»Pripovedka ali povedka je bolj krajevno določena kot npr. pravljice ali miti, saj je v njej književni prostor poimenovan s konkretnim zemljepisnim imenom. Pripovedka mora imeti vsaj eno resnično sestavino: književni prostor, književni čas ali književno osebo. Najpogosteje se delijo na šest tipov (Stanonik, 1999), in sicer bajčne, legendne, zgodovinske, razlagalne, socialne in šaljive povedke (Haramija, 2017, str. 27).

Odnos med besedilom in ilustracijo

Ljudska bajčna pripovedka *Povodni mož v Krki* je slikanica z obojestranskimi ilustracijami, katerih avtorica je Kristina Krhin. Ilustracije se zvrstijo na štiriindvajsetih straneh. Besedilo, ki ga je priredil Saša Pergar, in ilustracije se celostno dopolnjujejo.

Spoznamo deklico Metko, ki je v reki Krki prala oblačila. Iz temnih tolmunov jo je opazoval povodni mož, ki je sklenil, da jo bo ugrabil, vendar je na Metkini roki njen prstan povodnemu možu jemal moč. Samo ljubezen je bila močnejša od povodnega moža. Metka je med delom odložila prstan in takrat je povodni mož izkoristil priložnost ter jo ugrabil. Vsi so jokali, ko je Metka izginila. Ribičev Janez, Metkin zaročenec, je dan za dnem razmišljal, kako naj jo reši. Za nasvete je prosil modrece, a vse je bilo zaman. Naslednjo pomlad je v vas prišel popotnik, ki je znal coprati iz črnih bukev. Janez je verjel, da mu on lahko pomaga. Črnošolec je Janezu dal nasvet in on ga je dobro poslušal ter storil, kot mu je velel. Dve noči zaporedoma je odšel na pokopališče, vendar ni ničesar slišal, kot mu je dejal črnošolec. Šele naslednjo noč ob polni luni je Janez slišal glas. Dobro si je zapomnil vsako besedo in se odpravil k iskanju kosovega gnezda, s čolnom odveslal do krnice. Tam ga je voda odnesla s seboj v globino, kjer je obstal pred gradom povodnega moža. Grad je bil poln bisero, srebra in nešteto drugih dragocenosti. Njega pa bogastvo ni zanimalo, saj je želel poiskati Metko, da jo odpelje domov. Prehoditi je moral veliko soban, preden je prišel do nje, saj je bila v zadnji sobi. Ko je Metka zagledala Janeza, je od veselja zavriskala. Hitela je s pripovedovanjem, kako se ji je godilo pri povodnem možu. Z nikomer se ni smela pogovarjati, jedli pa so le surove zeli. Tudi ogenj v sobanah ni nikoli zagorel. Janez je pograbil leseno pručko in z njo zanetil ogenj. Takrat pa so se ljudem v srca vrnilo dolgo pozabljeni spomini na svojce in prijatelje. Nato sta Janez in Metka zbežala, ne da bi se ozirala nazaj ter se rešila. Šele na rečnem bregu sta opazila še vse ostale ujetnike, ki so se od sreče objemali. Srca, ogreta z ognjem, so premagala čarovnijo povodnega moža. Še istega dne sta se Janez in Metka poročila. Povodnega moža pa ni nihče nikoli več videl. A Metka je bila včasih še kljub vsemu žalostna, takrat se je Janez spomnil na tolažnik, katerega je poduhala in v

trenutku pozabila na življenje pri povodnem možu. Janez je izkopal zaklad in takrat sta si sezidala mogočni grad, kjer sta srečno živela do konca svojih dni, tudi njihni potomci do devetega rodu, kakor je bilo prerokovano iz črnih bukev.

Tabela 4: Besedilo in ilustracije v slikanici *Povodni mož v Krki*

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	Besedilo je v dveh stavkih, kjer izvemo, da je pred več sto leti Metka šla prati h Krki.	Dvostranska ilustracija z dvema stavkoma prikazuje zimsko obarvano pokrajino in Metko, ki je prala oblačila ob reki.
2.	Iz besedila izvemo, da jo je skrivaj opazoval povodni mož, ki je sklenil, da jo ugrabi. Vendar je Metkin prstan povodnemu možu jemal moč. Ko pa ga je med delom odložila, da ga ne bi izgubila, je povodni mož planil na površje in jo zgrabil.	Na dvostranski ilustraciji je upodobljena Metka, ki je padla v vodo in z njo čeber z oblačili, v desnem kotu proti njej segata zeleni roki.
3.	Vsi so jokali za Metko in jo pogrešali. Oče, mati in njen zaročenec, Ribičev Janez. Dan in noč so razmišljali, kako bi jo lahko rešili. Naslednjo pomlad pa je prišel v vas popotnik, ki je znal brati iz črnih bukev, izkazalo se je, da je črnošolec.	Na dvostranski ilustraciji je upodobljen mladenič, ki ves žalosten sedi na travi, ob njem sedijo še pes in dve mački. Na levi strani ilustracije je upodobljen gospod z velikim klobukom in ogromno knjigami, ki je namenjen v smer, kjer sedi mladenič.
4.	Janez se je popotnika razveselil, saj je bil prepričan, da mu bo pomagal rešiti Metko. Res mu je dal nasvet, naj gre ob polni luni na pokopališče in naj bo vztrajen, saj bo slišal branje iz črnih bukev. In če ne bo slišal prvič, naj gre ponovno tja.	Upodobljen je popotnik, ki bere iz knjige in kaže na simbole, ki so v knjigi. Ob njem sta dve mački in netopir, ki se oprijema njegovega klobuka. Ozadje je svetlo zelene barve, kar predstavlja travnato površino.
5.	Janez je trikrat šel na pokopališče, saj je komaj tretjo noč ob polnoči slišal glasove. Slišal je podrobna navodila, kaj bo potreboval in kaj bo moral storiti, če želi rešiti Metko iz globin. Glasovi so mu povedali tudi, kje je zakopan zaklad in kdor ga bo našel, si bo lahko sezidal grad ter bo ostal nepremagan do devetega rodu.	Naslednja dvostranska ilustracija prikazuje noč na pokopališču ob polni luni. Upodobljen je Janez, ki sloni ob drevesu in pozorno posluša ter opazuje okrog sebe. Na pokopališču je sam.
6.	Janez si je zapomnil vsako besedo, ki jo je slišal. Kljub utrujenosti je našel gnezdo, ki ga je potreboval, se usedel v čoln in odveslal do krnice, ki je vase potegnila vse, kar je zašlo v vrtinec. Krnica je Janeza odnesla pred grad povodnega moža.	Ilustracija prikazuje Janeza, ki pogumno vesla proti vrtincu, saj ga bo ta vsak hip potegnil v vodo.

7.	Janez je vstopil v bleščeč grad povodnega moža. Povsod so se lesketali biseri in ostale dragocenosti. Bogastvo Janeza ni zanimalo. Hodil je od sobane in v vsaki so bile deklice ter zakladi, ki jih je uplenil povodni mož.	Upodobljen je grad povodnega moža, po katerem se žalostno v belih oblekah sprehajajo deklice. V kotu ob vratih stoji Janez in čaka, da vstopi.
8.	Končno je prišel do zadnje sobe, kjer je našel Metko, ki se je sklanjala nad mizo in jokala. On pa je v roki še vedno držal kosovo gnezdo, ga nato odložil na mizo in v trenutku je postal viden.	Na dvostranski ilustraciji sta upodobljena žalostna Metka v beli obleki na eni strani sobane in Janez z gnezdrom v roki na drugi strani. Ločuje ju ogromen prazen prostor.
9.	Ko je Metka zagledala Janeza, je zavriskala od veselja in mu hitela razlagati, kaj vse se ji je godilo pri povodnem možu. Sprehajala se je med steklenim drevesi, spala v stekleni postelji in z nikomer se ni smela pogovarjati. V hiši ni bilo nobene kuhinje, nobene peči, kjer bi se lahko pogrela. Ogenj v sobanah povodnega moža ni nikoli zagorel.	Na modri podlagi sta upodobljena Metka in Janez. Tesno se objemata. Po tleh okrog njiju so razsuti biseri.
10.	Besedilo govori o tem, kako je Janez prelomil pručko, ki jo je našel v sobani, in zanetil ogenj. Z gnezdrom v roki je prijel Metko za roko, da sta zbežala. Nič se nista ozirala nazaj. Tekla sta naprej do podzemne reke in skočila vanjo. Tok ju je odnesel v Krko, kjer sta priplavala do rečnega brega in se rešila. Šele tam sta opazila, da se je za njima rešilo še več ujetnic. Srce, ogreto z ognjem, je premagalo čarovnijo povodnega moža.	Naslednja ilustracija nam prikazuje, kako Janez z Metko teče iz gradu, za njima pa tečeta še dve ujeti deklici.
11.	Janez in Metka sta se še istega dne poročila. Povodnega moža pa ni nihče več nikoli videl. Kadar je bila Metka še vedno žalostna, se je Janez spomnil, kaj je slišal tiste noči. Prinesel ji je tolažnik, katerega je poduhala in pozabila na življenje pri povodnem možu.	Na dvostranski ilustraciji sta upodobljena Metka in Janez v poročni obleki pred majhno vaško hiško. Okrog njiju letajo metuljčki.
12.	Janez se je spomnil, da je slišal, kje je zakopan zaklad. Zgradila sta si grad in srečno živela do konca svojih dni, za njima pa vsi do njunega devetega rodu, kot je slišal Janez iz črnih bukev.	Na zadnji dvostranski ilustraciji je upodobljen mogočen grad, ki sta ga zgradila, ko je Janez našel zaklad. Ob rečnem bregu se igrajo njuni trije otroci.

Praktično delo v vrtcu

Slika 9: Pogovor ob naslovnih in hrbtnih straneh slikanice Povodi mož v Krki

Po zajtrku sem otroke povabila na blazino, kjer smo pripravili jutranji krog. Pred bralnim dogodkom smo skupaj izvedli gibalno minuto. Se tako sprostil in imeli dovolj koncentracije za poslušanje pripovedke.

Izvedli smo jutranji pozdrav. Otroke sem spodbudila, da Kapljici Piki zaupajo, kakšno je njihovo počutje. Deklica je že vprašala, kakšno slikanico bomo prebrali.

Pokazala sem jim slikanico in jim povedala, da to ni pravljica, ampak pripovedka. Najprej sem jih vprašala, če morda že kdo ve, kaj je pripovedka. Ena deklica je rekla, da takrat pripoveduješ. Pojasnila se jim razliko med pravljico, kjer je največkrat vse izmišljeno, in pripovedko, kjer je, v našem primeru, književni kraj resničen in ostalo izmišljeno. Povedala sem jim, da je reka Krka resnična reka, vendar pa je povodni mož izmišljen in ni resničen.

Izvedli smo nevihto možganov na besedno zvezo povodni mož. Na blazino sem položila plakat in deklico prosila za flomaster. Otroci so pripovedovali, kar so o povodnem možu vedeli. Najpogosteje so se pri dejavnostih, kjer je

izpostavljen govor, vključevali otroci, ki imajo govorne sposobnosti močnejše razvite, vendar sem želela vključiti tudi otroke, ki se velikokrat umaknejo. Te otroke sem prosila, če lahko Kapljici Piki zaupajo, kar sami vedo o povodnem možu. Cilj je, da so v govorni proces vključeni vsi otroci. Vendar pa vsi niso bili razpoloženi za sodelovanje. Njihove izjave sem zapisala na plakat. Otroci so podali naslednje izjave: »Je zelen, ima klobuk, hudoben je, živi v vodi, ima velike oči.«

Plakat smo odložili na mizo. Otroke sem povabila, da so prisluhnili pripovedki o povodnem možu, ki je živel v reki Krki. Z nami je pripovedko poslušala tudi Kapljica.

Ilustracije Kristine Krhin na naslovnici slikanice prikazujejo v vodi upodobljenega povodnega moža. Ilustracija se nadaljuje na hrbtni strani slikanice. Prepoznali so upodobljene motive labodov, ki so upodobljeni na veznih listih. Ilustracija na notranji naslovnici prikazuje vodnjak, v katerem najverjetneje plavajo zlate ribice.

Pripovedko sem prebrala počasi in jasno. Besede, katerih otroci niso razumeli, sem pojasnila sproti in jih nadomestila z njim bolj znanimi besedami, da sem besedilo lahko prebrala v celoti ter bila prepričana, da so razumeli vsebino pripovedke.

Besedilo smo obnovili ob ilustracijah, še enkrat sem jim pojasnila njim neznane besede in jim jih skušala približati. Otrokom neznane besede so bile:

- Črnošolec (kdor je hodil v črno šolo in se naučil čaranja; čarovnik),
- tolmun (poglobljen del rečne struge),
- krnica (plitvejša kotanja ali jama napolnjena z vodo),
- struga (vdolbina na zemeljski površini, po kateri teče voda),
- črne bukve (čarovniške knjige) in
- seženj (nekdaj dolžinska mera 1,896 m).

Pripovedki so sledili od začetka do konca. Njim neznane besede smo zamenjali z besedami, ki so jih razumeli, da smo vsebino besedila ob ilustracijah lažje obnovili. Tako smo besedo tolmun zamenjali z besedno zvezo: poglobljen del rečne struge. Razložili smo pomen besede struga: je vdolbina, po kateri teče voda, reka. Sprva sem bila prepričana, da bodo od vseh slikanic imeli največ težav z razumevanjem prav pripovedke, vendar, ko smo zamenjali določene besede, ki so njim bližje, z razumevanjem le-te niso imeli težav. Ob ilustracijah smo skupaj obnovili vsebino pripovedke, katere nauk je, da dobro premaga slabo.

Otroke sem povabila, da smo skupaj pogledali pripravljene koticke. Na plakat, kamor smo pred pripovedko zapisali, kar so o povodnem možu že vedeli, sem otrokom podala navodilo, naj plakat dopolnijo. S flomastri so naslikali povodnega moža in njegov grad. Povedali so, da živi v reki Krki.

Na blazini so se s pomočjo lutke povodnega moža, deklice in dečka, lahko vživeli v igo vlog. Samostojno so razvijali pogovor, si za lutke izmišljali imena in se skozi igro vživljali v njihove vloge. Kot dodatno motivacijo so imeli otroci svoje gledalce, katerim so odigrali kratek prizor. Pri igri vlog so dlje časa vztrajali predvsem otroci, ki so bili na govornem razvoju močnejši.

Otrokom sem pripravila družabno igro spomin, kjer so ob prepoznavanju in poimenovanju stanja ter oblike vode upoštevali tudi pravila igre in s tem razvijali občutek za strpnost ter vztrajnost. Skozi igro so se otroci spomnili, kar so izvedeli iz prejšnjih slikanic in enciklopedij. Na ploščicah so bili različni pari: morje, reka, potok, kapljica, slap, ribnik, luža.

Otroci s poimenovanjem niso imeli težav, saj so imeli ves čas na voljo vse obravnavane slikanice, po katerih so tudi prostovoljno posegali, jih listali in si ogledovali ilustracije. Ogledovali so avtorski slikanici: *Potovanje vodne kapljice*, avtorja Otmarja Grissemana in slikanico brez besedila avtorice Suzy Lee, z naslovom *Val. Leposlovno slikanico avtoric Zvezdane Majhen in Urške Stropnik Šonc*, z naslovom *Vode: od luže do morja* in slikanico s pripovedjo avtorjev Saše Pergarja in Kistine Krhin, z naslovom *Povodni mož v Krki*.

4. 1. 5 Štefan Anja in Polona Lovšin: *Bobek in barčica*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

Odnos med besedilom in ilustracijo

Bobek in barčica je slikanica, ki nas skozi besedilo spozna z dečkom Bobkom in njegovo barčico. Ilustracije so na triindvajsetih straneh. Na dvaindvajsetih straneh so ilustracije dvostranske, zadnja ilustracija je enostranska. Besedilo govori o dečku Bobku, ki je svoj čas najraje preživel ob jezeru. Najraje je bil kapitan in po vodi spuščal ladje iz ločja, dokler na jezeru ni zagledal čolna. Vedno si je želel zapluti čez jezero in takrat je dobil priložnost. Ko se je Bobek namestil v čolnu, ga je ustavil droben glasek. Miška ga je prosila, če sme z njim. Bobek pa, kot vsak preudaren kapitan, jo vpraša, če kaj zna. Odgovorila je, da mu bo pomagala veslati, ko on ne bo več zmoget. Vzel jo je na krov. Kaj kmalu ju spet zmoti glas. Na ilustraciji je upodobljena žaba, ki ždi na ločju. Bobek je tudi od žabe pričakoval, da pove, kaj zna. Kazala mu bo pot, da se ne izgubi, zato tudi žabo povabi na krov. Ravno je Bobek prijel za vesla, ko se oglasi zajec. Tudi on bi se jim rad pridružil. Bobka je zanimalo, kako pa jim bo zajec lahko pomagal. Poslušal bo, če bosta kje grom in strela, zato je smel tudi on na krov. Že se pred čoln postavi lisica. Tudi ona bi šla rada z njimi, vendar Bobek ni prepričan, ali je to prava odločitev, ker je vedel, da bo na čolnu sam prepir. Lisica mu je obljubila, da jim bo prepevala vse pesmi, kar jih pozna, zato se je Bobek usmilil tudi nje. Niso še odrinili, ko je zadonelo iz gošče. Tudi medved je hotel z njimi, vendar ga je Bobek ustavil, ker je prevelik. Kljub temu je skočil na čoln in ta se je v trenutku potopil. Vse živali in Bobek pa so hiteli na breg, kjer je medved obsedel v blatu in ni mogel verjeti, kaj se je zgodilo. Vedel je, da je kriv in ostale živali so mu to očitale. Bobek pa je le jokal v travi. Medved je vstal in se odločil, da bo popravil, kar se še da. Šel je po vrv, ki jo je žaba privezala na čoln, da so ga lahko potegnili iz vode. Ko so se ponovno vkrcali na čoln vsi razen medveda, ki jih je le žalostno opazoval z brega, je žabica le opazila, kako je žalosten, ker ne more z njimi. Bobek se je nato odločil, da tudi oni ne bodo odpluli. Zlezli so na suho in se posedli okrog medveda. Lisici se je porodila ideja, da lahko skupaj naredijo

dovolj veliko barko za vse. Poprijeli so za delo, prinašali deske in jih žagali. Še istega dne je na bregu stala barka, dovolj velika za vse potnike. Potisnili so jo v vodo in previdno zlezli vanjo ter skupaj odpluli po jezeru.

Tabela 5: Besedilo in ilustracije v slikanici *Bobek in barčica*

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	Spoznamo dečka Bobka, ki se je najraje ob jezeru igral z ladjicami iz ločja. Nekega dne pa je na gladini jezera zagledal čoln, ki je plul v njegovo smer. Zgrabil je čoln, saj se mu bo zdaj lahko uresničila želja in bo zaplul čez jezero. Ravno, ko je prijel za vesla, je zaslišal droben glasek.	Na levi strani ilustracije je upodobljen deček, ki se drži ločja in se sklanja v jezero, da bi ujel čoln.
2.	Majhna miška je prosila Bobka, če lahko gre skupaj z njim. Dečka pa je zanimalo, kako mu bo miška lahko pomagala. Ponudila je pomoč pri veslanju, ko se bo on utrudil. Tako je Bobek sprejel miško na krov.	Iz čolna opazuje deček miško, ki sedi na listu pred čolnom.
3.	Ravno, ko je Bobek prijel za vesla, sta slišala glas. Bila je žaba. Tudi ona je prosila, če lahko gre z njima na pot. A Bobka, kot preudarnega kapitana, je vendarle zanimalo, kako jim lahko pomaga ona. Tudi žabo je sprejel na krov.	Upodobljena sta miška in deček, ki sedita v čolnu ter opazujeta žabo, katera se drži ločja, ki se sklanja nad čolnom.
4.	Družini se želi priključiti še zajec, ki kar skoči v čoln, vendar ga Bobek sprejme, saj bo zajec poslušal na vse strani in grmenje bo zagotovo slišal pred ostalimi.	Upodobljen je zajec, ki bo ravno skočil v čoln, medtem ko sta žaba in miš tesno ob dečku ter opazujeta dogajanje.
5.	Že se pojavi lisica, ki želi z Bobkom na pot. Ni bil prepričan, če bi to bila najboljša ideja, saj so lisice znane prepirljivke. Tega pa ni želel poslušati. Lisica pa je obljubila, da jim bo pela najlepše pesmi, zato jo je Bobek povabil na čoln. Ravno, ko je zamahnil z vesli, je iz gošče zadonelo.	Sedaj je v čolnu upodobljen tudi zajec in sedaj vsi skupaj čakajo, kaj bo počela lisica, ki je stopila pred čoln.
6.	Oglasi se medved, ki se prav tako želi pridružiti ostalim. Bobek se je prestrašil, saj je medved prevelik za njegov čoln. A kljub temu medved skoči v čoln.	K Bobku so bile privite vse živali in opazujejo medveda, ki se jim bliža z brega.
7.	Čoln se je prevrnil in v hipu potonil. Bobek, miška, žabica, zajček in lisica, vsi so hiteli na breg. Medved je obsedel v blatu in ni mogel verjeti.	Na dvostranski ilustraciji je upodobljen skok medveda v čoln, ki v trenutku potone, medtem ko živali in Bobek plavajo stran.

8.	Medved se zave, da je kriv za to, da ni čolnička. Vse živali so mu očitale, kar je storil. Lisica mu je rekla, naj drugič le malo premisli in dovolj ji je njegovih neumnosti. Grozno, grozno.	Upodobljen je medved, ki sedi v vodi, ves nesrečen. Na drugi strani so upodobljene ostale živali in Bobek, ki si najverjetneje briše solze. Lisica pa medvedu namenja oster pogled.
9.	Medvedu je bilo težko, zato je vstal in izginil, kot da ga je sram. Stopil je po vrh, da popravi, kar se da. Želel je privezati čoln in pomagala je žaba. Vsi ostali so povlekli čoln iz vode. Medved ga je očistil in ga položil na mirno gladino.	Naslednja ilustracija prikazuje, kako so skupaj poprijeli za delo, saj skušajo izvleči čoln iz vode.
10.	Bobek, miška, žabica, zajec in lisica so skočili v čoln odločeni, da jim bo tokrat uspelo. Žaba se ozre nazaj in na bregu vidi žalostnega medveda, ker ni mogel z njimi. Saj ni sam kriv, da je prevelik. Bobek se je odločil, da tudi oni ne bodo šli nikamor, saj bo takrat medvedu manj hudo.	Bobek, lisica, zajec, žaba in miš so spet v čolnu. Bobek opazuje nazaj, kot bi želel odveslati stran od brega, kjer ves sključen ždi medved in jih žalostno opazuje.
11.	Bobek je odveslal nazaj na breg. Lisica je dala idejo, da si skupaj naredijo čoln, v katerem bo dovolj prostora za vse. Takoj so vsi poprijeli za delo in še istega dne je bila njihova barka končana. Potisnili so jo v vodo in previdno zlezli nanjo. Bobek je zavriskal in pomežiknil medvedu.	Na dvostranski ilustraciji, ki sledi, so upodobljene živali, ki pleskajo in popravljajo čoln. Zajec namaka rep v vedro z barvo, lisica v gobcu drži čopič, v drugem vedru z barvo pa je žaba. Miš sedi sredi čolna, medved in Bobek pa ravnata deske.
12.	Prijeli so za vesla in zapluli čez jezero. Tistega dne ni pela samo lisica, ampak so peli čisto vsi. Zagnano, veselo, na glas do neba in tukaj se pravljica lahko konča.	Na zadnji enostranski ilustraciji so upodobljene vse živali in Bobek v čolnu, ki plujejo po jezeru. Jambora z zastavo pa se oklepata žaba in miš.

Praktično delo v vrtcu

Ta dan sem otrokom po igralnici pritrdila koščke sestavljanke, ki je prikazovala naslovnico slikanice *Bobek in barčica*, tako da niso videli.

Po zajtrku sem otroke povabila na blazino, kjer nas je že pričakovala Kapljica Pika. Otroci so z radovednostjo čakali, katero slikanico nam bo Kapljica pripravila tokrat.

Kot vsako jutro smo zapeli pozdravno pesem in se pozdravili v krogu s pozdravom ter z dotikom prijatelja. Na ta način otroke pripravim na pozorno poslušanje slikanice. Otrokom sem namignila, da jim je Pika zadala še posebno zadržitev. S spodbudo, da se zelo previdno sprehodijo po igralnici in dobro opazujejo, če je kje kaj drugače, tako so že opazili prvi košček

sestavljanke in ga prinesli na blazino. Ko so našli vse dele, sem jih usmerila v sestavljanje celote, da končno izvemo, kaj nas čaka. Pred seboj so imeli naslovnico slikanice, ki smo jo ta dan obravnavali.

Slika 10: Sestavljanje razrezanke v celoto

Preden sem jih povabila na blazino, smo izvedli še gibalno minuto, ki se je navezovala na že videno ilustracijo. Otroke sem povabila, da so sedli h Kapljici na blazino, da je tudi ona lahko slišala zgodbo.

Sedela sem pred otroki na stolu in slikanico držala tako, da so jo vsi videli. S pogovorom smo začeli že pri naslovni in hrbtni strani. Eden deček je slikanico prepoznal, saj jo ima doma. Ostali pa so zgodbo slišali prvič. Skupaj smo najprej opisali ilustracijo na veznih listih, kaj opazijo, nato notranja naslovnica, kjer je upodobljen čoln.

Zgodbo sem brala pred njimi, da so otroci sočasno spremljali ilustracije. Po prebrani slikanici sem naredila kratek premor, nato sem jih povabila, da smo ob ilustracijah ponovili zgodbo. Opisovali in dopolnjevali so se pri opažanjih. Otroci so razumeli zgodbo in si kar hitro vtisnili v spomin zaporedje živali, ki so prihajale k Bobku.

Kako se je Bobek počutil, ko je njegova barčica potonila? Ste se že tudi sami kdaj počutili tako žalostne? Kako vemo, da je Bobek žalosten? Kako

je ravnal medved in kaj je storil? Vprašala sem jih, če so tudi sami že bili ob kakšnem jezeru, kaj so tam videli in kako so se tam počutili? Kdo je bil z njimi?

Z zadnjim vprašanjem sem jih spodbudila, da so razmislili o našem zaključnem srečanju, saj smo skupaj s starši odšli do Črnega jezera pri Treh Kraljih. Kakšno je bilo tisto jezero? Kako so se tam počutili?

Preden sem otroke povabila k ogledu kotičkov, smo odšli v telovadnico, da so se malo razgibali. Razgibavanje je bilo tematsko usmerjeno predvsem h gibanju in k posnemanju živali, ki so literarni liki v slikanici. Najprej smo se spremenili v miške, kjer smo v drobnih korakih »iskali« jezero in Bobka, nato smo po prostoru skakali kakor žabe. Nadaljevali smo z zajcem, zvito lisico in medvedom. Razgibavanje smo zaključili s skokom v »vodo«, kakor je to storil medved.

Otroke sem povabila v igralnico, kjer so se razporedili k dejavnostim, ki sem jih pripravila v kotičkih. Na blazini sem otrokom ponudila narejena ušesa za živali na elastiki in jih spodbudila, da se vživijo v vloge teh živali ter skupaj iz velikih gradnikov sestavijo dovolj veliko »barčico« za vse.

Slika 11: Igra vlog po zgodbi Bobek in barčica

Tudi pri oblikovanju kotička, za katerega sem si zadala cilj igro vlog, vendar s pomočjo figuric živali in barčice v posodi z vodo. Otrokom sem dala preprosto navodilo, naj igra poteka tako, kakor se je dogajalo v besedilu v slikanici. Na mizo sem jim pripravila slikanico *Bobek in barčica* z razrezanko, ki so jo sestavljali s pomočjo ilustracije na naslovnici slikanice. Nekateri so koščke polagali kar na knjigo. Ponujen jim je bil knjižni kotiček, kjer so imeli pripravljene najrazličnejše informativne slikanice o vodi in različne številke revij Cicidiojev, v katerih so iskali podobnosti in razlike med ilustracijami v informativnih slikanicah ter ilustracijami v Cicidiojih. Na voljo so imeli: *Informativno slikanico z zloženko*, avtorice Lambilly Elisabeth, katere naslov je *Raziščimo vodo*, informativno slikanico z naslovom *Voda – velika izobraževalna slikanica*, njena avtorja sta Samo Kuščer in Edo Podreka. Slikanico avtorja Esenko Ivana in Alenke Vuk Trotovšek, z naslovom *Vode*.

Otroci so opazovali ilustracije v slikanicah in revijah ter opisovali in pojasnjevali, katere motive so opazili na ilustracijah in so se jim zdeli zanimivi. Moj prvotni namen diplomske naloge je bil, da skozi kakovostne slikanice in njihova besedila spoznajo vodo, njen pomen, uživajo ob spoznavanju literarnih besedil ter si ob tem razširijo besedišče.

4. 1. 6 Radovanovič Vesna in Maja Lubi: *Belo jadro*. Murska Sobota: Založba Ajda, 2008.

Odnos med besedilom in ilustracijo

Na štiriindvajsetih straneh prevladujejo dvostranske ilustracije, ki se dopolnjujejo z besedilom. Zgodba nas vodi skozi ilustracije in pripoveduje o dečku Marku, ki se je neizmerno rad igral s svojimi ladjicami, čolnički in splavi v majhnem zalivu reke, kjer je njegov oče imel svoj brod, s katerim je prevažal potnike ter tovor na drugi breg. Kljub temu da reka ni bila vedno prizanesljiva do Markovih ladjic, si je vselej zgradil novo пристanišče, s še lepšimi čolnički. Nekega dne je Marko opazil za rečnim bregom šotore in ljudi. Videl je, da so modelarji, saj so s seboj prinesli modele jadrnic in

čolnov, ki pa so bili videti kot prava plovila. Marko se je spoprijateljil z Ivom, ki je imel jadrnico z imenom Belo jadro. Ivo je bil doma ob Jadranskem morju in je Marku pripovedoval o neskončnih obzorjih, o valovih ter nebesni modrini. Marko pa je Ivu pripovedoval o njegovi reki, njenih skritih vrtincih in o narasli vodi, ki mu je že tolikokrat uničila pristanišče. Marko je Ivu pokazal svoje pristanišče in svoje ladjice. Popeljala sta se z brodom na tekmo ladijskih modelov. Kmalu je bilo srečanje modelarjev končano in Iva je čakala dolga pot domov. V dar je Marku poklonil Belo jadro in ga povabil, naj ga kdaj obišče na obali. Vsak dan se je Marko igral z jadrnico, dokler se v njena jadra ni ujel sunek vetra in jo začel sukati ter vrteti po deroči reki. Marko je bil ves iz sebe. Mislil je, da se bo polomila, vendar jo je njegov oče še pravi čas ujel za jambor in jo dvignil iz valov. Takrat si je Marko oddahnil.

Do Marka je prispela razglednica z morja. Ivo ga je povabil na regato. Marku je odšteval dneve do odhoda na morje in zadnjo noč sploh ni zatisnil očesa. Končno sta z očetom prispela in Ivo mu je pokazal pristanišče ter očetovo jadrnico, na kateri je bil napis Belo jadro. Bila je natanko taka kot model, ki mu ga je poklonil Ivo. Regata je bila naslednji dan. Udeležilo se je veliko jadrnic. Ena lepša od druge. Ko so se jadrnice vrnile v pristanišče, jih je Ivov oče povabil na plovbo. Jadrnico je razkazal po dolgem in po čez. Marko je celo smel poprijeti za krmilno kolo in takrat se je počutil kot pravi kapitan na širnem morju. Očetu je šepnil, da je od nekdaj želel biti brodar, vendar bo vseeno raje kapitan. Tako je sklenil Marko.

Besedilo je natisnjeno z malimi tiskanimi črkami črne barve.

Tabela 6: Besedilo in ilustracije v slikanici *Belo jadro*

	BESEDILO	ILUSTRACIJA
1.	V besedilu spoznamo dečka Marka, ki se je najraje igral v pristanu reke s svojimi čolnički in splavi iz lubja, deščic in vejic. Markov oče je imel v tem pristanu privezan svoj brod, s katerim je prevažal potnike in tovor na drugi breg.	Na dvostranski ilustraciji je upodobljen deček s svetlimi lasmi, kako se ob reki igra z ladjicami in s čolnički iz vejic in deščic. Ob brežini je privezan brod.
2.	Besedilo obkroža ilustracijo na sredini formata. Govori o tem, kako je mirna reka včasih tudi narastla in uničila Makovo pristanišče, vedno znova si je napravil nove barčice. Nekega jutra je Marko zagledal, da so ob jezeru taborili modelarji. Njihovi modelčki so bili videti kot prava plovila.	Enostranska ilustracija, na beli podlagi v sredini formata. Upodobljen je vrtinec reke, v kateri se vrtnčijo čolnički iz deščic. Ilustracija na drugi strani prikazuje dečka in deklico v šotoru ob jezeru. V vodi ob njima pa sta bili dve ladjici.
3.	Besedilo na rdeči podlagi je bele barve in govori o tem, kako se je Marko spoprijateljil z Ivom, ki je imel jadrnico <i>Belo jadro</i> . Na vrhu jambora je imela belo zastavico z rumenim soncem. Prav tako izvemo, da je bil Ivo doma ob Jadranskem morju. Marko je Iva seznanil s svojim pristaniščem ob reki.	Sedaj je na dvostranski ilustraciji upodobljena jadrnica <i>Belo jadro</i> na rdeči podlagi. Jadrnica je upodobljena na sredini in zajema obe strani.
4.	Ivo se je začudil, da ima Marko svoje pristanišče. Marko pa se je pohvalil še z ladjicami in s čolnički, katere izdeluje iz lesa, je pojasnil Ivu. On pa seznanil Marka s tem, da so prvemu čolnu, ki ga je napravil človek, rekli drevak. Na morju pa so mu rekli čupa.	Ilustracija je dvostranska, na kateri sta upodobljena dečka med pogovorom. V zgornjem delu je v oblaku upodobljen Ivo, ki se čudi nad tem, da ima Marko pristanišče, na drugi strani pa je kot v oblaku upodobljen prvi čoln oziroma drevak.
5.	Marko je Ivu pokazal svoje pristanišče in Ivo je bil navdušen nad njegovimi ladjicami. Ivo je bil očaran tudi nad brodom, s katerim jih je Markov oče popeljal na drugi breg. A kmalu sta se dečka morala posloviti. Srečanje modelarjev je bilo končano. Marko je komaj skrival solze.	Naslednja ilustracija je dvostranska, na kateri je upodobljen brod Markovega očeta, ki pluje po reki. Markov oče pelje Iva, Marka in še nekaj drugih potnikov.
6.	Ivo se je odločil, da jadrnico z imenom <i>Belo jadro</i> pokloni Marku. Naj kraljuje v njegove zalivu, saj je prepričan, da jo bo dobro čuval. Povabil ga je k njemu na obisk, če si bo zaželel njegovega morja.	Na enostranski ilustraciji na beli podlagi je upodobljen deček Marko, ki ima razprte roke, saj mu v naročje dlani izročajo jadrnico. Na drugi strani je upodobljen avtobus, od katerega se vidi samo zadnji del in lahko predvidevamo, da pelje stran.
7.	Marko se je vsak dan igral z jadrnico in vsi, ki so bili namenjeni na brod, so jo opazovali. Neko popoldne pa se je zgodilo, da je jadrnico zajela sapica vetra, ki je jadrnico potiskala iz varnega zaliva,	Naslednja dvostranska ilustracija prikazuje mimoidoče, ki so hodili na brod, kako so se ustavljali in občudovali <i>Belo jadro</i> .

	kjer so jo ujeli vrtinci in jo začeli sukati ter prevračati.	
8.	Centralna ilustracija je od zgoraj in spodaj obdana z besedilom. Iz besedila izvemo, da se je deček zelo ustrašil, ko je jadnico ujel močan tok reke. Markov oče je slekel srajco in zaplaval po jadnici, šele ko jo je oče ujel za jambor, si je Marko oddahnil, da je bila nepoškodovana.	Na levi strani enostranska ilustracija v sredini formata prikazuje belo jadro ujeto v vrtincu. Na drugi strani je upodobljen Markov oče, ki je v reki ujel jadnico in jo drži za jambor.
9.	Besedilo govori o tem, kako je Ivo Marku poslal razglednico s fotografijo sončnega zahoda in ga povabil na regato. Marko je samo še odšteval dneve do odhoda in zadnjo noč se je v postelji zelo obračal. Z očetom sta končno prispela na morje.	Naslednja ilustracija je dvostranska in je na modri podlagi na eni strani upodobljena razglednica, v kateri je besedilo ter nad njim sonce na obzorju. Na drugi strani je upodobljen Marko, ki leži na trebuhu s priprtih očesom, kot bi sanjaril. Besedilo na drugi strani je v desnem kotu spodaj v belem okvirčku.
10.	Pred njim se je odprl pogled na čudovito modrino, po kateri so plule ladje in pisane jadrnice.	Upodobljeno je morje s pristaniščem, kjer so privezane različne jadrnice, na eni strani pa so upodobljene jadrnice in ladje, ki plujejo na morju, nad njimi pa preletava galeb.
11.	Naslednji dan je bila regata. Ena jadnica na njej je bila lepša od druge. Ko so se jadrnice vrile v pristanišče, je Marka čakalo presenečenje. Jadranje. Pogledali so tudi krmilo, sidro in kompas.	Upodobljena je plovba jadrnic in na drugi strani je ilustracija ločena z vrvjo, ki je prepletena v mornarski voz. Prav tako je na strani z besedilom na sredini po širini razpeta rdeča mornarska vrv z vozlom, ki loči besedilo zgoraj in spodaj.
12.	Marko je celo smel poprijeti za krmilo, tedaj se je odločil in šepnil očetu, da bo raje kot brodar kar kapitan.	Zadnja dvostranska ilustracija prikazuje dečka, ki krmari jadnico po širnem morju.

Praktično delo v vrtcu

Kot zadnjo slikanico, ki se nanaša na temo spoznavanja vode v predšolskem obdobju, sem izbrala slikanico avtorice Vesne Radovanovič, z naslovom *Belo jadro*. Avtorica ilustracij te slikanice je Maja Lubi.

Analizirali smo leposlovnice, ki so otrokom približale vodo, njene oblike in stanja, njihovi starostni stopnji primerno.

Kapljica Pika je otrokom tokrat pripravila prostor kot na jadnici. Blazino sem omejila z debelejšo vrvjo, ob rob pa sem položila dve vesli iz kartona. Manjkalo ni niti jadro, ki je viselo nad blazino. Povabila sem jih na »morje«, na jadnico Kapljice Pike, kjer so prisluhnili besedilu s slikanice *Belo jadro*.

Ko so zagledali ilustracijo na naslovnici, ki se nadaljuje na hrbtni strani slikanice, so začutili rdečo nit in rekli, da smo tudi mi na jadrnici. Otroci so sedeli na blazini, medtem ko sem sama sedela na stolu pred njimi, da so vsi dobro videli ilustracije in so lahko pozorno sledili vsebini, saj se besedilo ter ilustracije povezujejo in delujejo skladno, kakor je značilno za kakovostne slikanice, ki spodbujajo predbralne sposobnosti otrok v predšolskem obdobju.

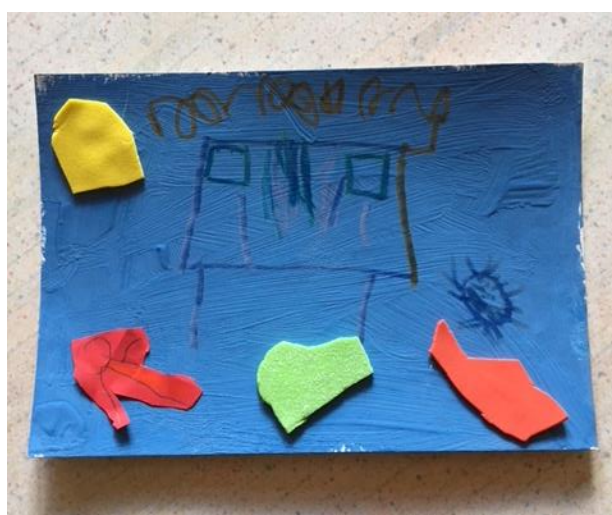
Slika 12: Opazovanje ilustracij v slikanici Belo jadro

Po prebrani vsebini slikanice sem naredila kratek premor. Nato sem jih vprašala, kaj jim je bilo najbolj všeč? Ali je že bil kdo na jadraniu? Kje plujejo jadrnice? Ko so odgovorili na vprašanja, sem otroke povabila, da ob ilustracijah obnovimo zgodbo. Obnova zgodbe jim ni povzročala težav, saj so ilustracije v slikanici zelo kakovostne. Pri obnovi sem otroke vprašala, če katere besede niso razumeli, čeprav so me že med branjem prekinjali in želeli vedeti, kaj te besede pomenijo. Že na začetku sem jim pojasnila besedo brod, kar pomeni splav. Zanimiva jim je bila beseda modelarji, kar sem jim razložila, da izdelujejo različne modele, npr.: jadrnic, ki izgledajo kot prave. Opisovali in pojasnjevali so ilustracije ter upodobljene elemente. Vprašala sem jih, česa si je deček Marko najbolj želel in kaj si želijo sami.

Na voljo so imeli tri koticke. V prvem koticu so otroci na koščke blaga, ki so bili kot jadra, narisali vsak svojo zastavo. Izbrali so kos lubja in palčko. Ko sem jim prilepila dele skupaj v celoto in ko so naredili vsak svojo jadnico, smo jih preizkusili tudi v vodi. V vodi smo jadrnice preizkusili kasneje tisti dan, ko smo se odpravili na igrišče pred vrtec.

V knjižnem koticu sem otrokom pripravila enciklopediji avtorja Ivana Esenko z naslovom *Vode* in informativno slikanico avtorice Anite Ganeri z naslovom *Zakaj neki je morje slano in druga vprašanja o morju*. Na voljo so imeli informativno slikanico s premičnimi elementi z naslovom *Vode*, avtorice Valérie Guidoux, ki jo je prevedla Mojca Strel. Skupaj smo si ogledovali ilustracije in jih primerjali med seboj. Otroci so bili v stiku z besedo in ilustracijo.

V tretjem koticu so otroci izdelovali morske razglednice. Na osnovi so spodnji del poslikali z modro barvo in na debelejši sloj lepila dodali mivko. Iz barvnega papirja izrezane ribe so otroci prilepili na modro podlago in po svoje oblikovali razglednice. Otroci so imeli na voljo dovolj materiala in potrebščin, da so lahko urili svojo ustvarjalnost.

Slika 13: Razglednica z upodobljeno ladjo in ribami iz penaste gume

5 SKLEP

Kot vzgojitelji predšolskih otrok se moramo zavedati, da na otrokov celostni razvoj v veliki meri vpliva tudi branje kakovostnih slikanic. Naša naloga je bila otrokom predstaviti branje kot nekaj lepega, kar nas bogati v vseh pogledih in nas povezuje, saj si ob branju ustvarimo dokaj intimno okolje.

V diplomskem delu smo spoznali pomen interakcije besedila in ilustracije v kakovostni slikanici ter kako na primeren način otrokom približati vsebino le-teh. Vzgojitelji smo vzor na vsakem koraku, zato berimo glasno, jasno in predvsem, berimo z otroki in za njih.

Predpostavke, ki smo si jih zadali v diplomskem delu, lahko potrdimo. Velik pokazatelj, da so bile slikanice otrokom všeč, je njihovo individualno poseganje po obravnavanih slikanicah. V sklopu rdeče niti slikanic o temi vode so otroci ogromno novega spoznali in so ob dejavnostih na to temo uživali.

V diplomskem delu smo otroke seznanili z različni vrstami in zvrstmi slikanic. Od slikanice kartonke, avtorice Zvezdane Majhen in Urške Stropnik Šonc z naslovom *Vode: od luže do morja*, spoznavne avtorske slikanice z naslovom: *Potovanje vodne kapljice*, avtorja Otmarja Grissemana, do avtorske slikanice brez besedila z naslovom *Val*, avtorice Suzy Lee. Nadaljevali smo s slikanico z bajčno ljudsko pripovedko z naslovom *Povodni mož v Krki*, avtorja Saša Pergarja in Kristine Krhin. Seznanili smo jih s slikanico avtorice Anje Štefan in Polone Lovšin z naslovom *Bobek in barčica* ter slikanico avtorice Vesne Radovanovič in Maje Lubi, z naslovom *Belo jadro*.

Vse slikanice so se navezovale na vodo, ki smo jo skozi besedila in ilustracije tudi bolje spoznali. Tema vode v predšolskem obdobju smo spoznavali po načelu od bližnjega k daljnemu. Otroško predznanje smo povezali z novimi informacijami v povezavi z njihovimi konkretnimi izkušnjami. Ozavestili smo pomen vode in njenih značilnosti. Vodo smo spoznali skozi igro in preko njihovih konkretnih izkušenj. Otroci so pri igri in raziskovanju vode uživali ter hkrati spoznali pomen vode skozi različne vrste

in zvrsti slikanic ter si ob tem razvijali in bogatili besedni zaklad. Samoiniciativno so v knjižnem kotičku iskali različne vrste slikanic, opazovali ilustracije in ponavljali strokovne izraze, ki so jim bili pred obravnavo kakovostnih leposlovnih slikanic še neznanka.

Knjiga je vir znanja, zato je pomembno, da skozi otroško literaturo vplivamo na kulturo branja že v predšolskem obdobju. Čarobni svet besed, jezika, tiskane besede bomo otrokom lahko predstavili le takrat, ko bomo to čutili tudi sami. Vzgojitelji smo zgled na vsakem koraku, zato otrokom berimo, pripovedujemo in se z njimi pogovarjamo ter jim pomagamo oblikovati pozitiven in spoštljiv odnos do bralnega gradiva.

6 LITERATURA

1. Blažič Mileva, M. (2011). *Branja mladinske književnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
2. Blažič Mileva, M. (2014). *Skriti pomeni pravljic: od svilne do jantarne poti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
3. Bucik, N. (2009). *Razvijanje otrokove motivacije za branje v domačem okolju*. V Knaflič, L. in Bucik, N. (ur). *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. 21.
4. Daniels, P. (2002). *Ocean*. Zagreb: Egmont.
5. Davies, N. (2004). *Oceani in morja*. Murska Sobota: Pomurska založba.
6. Erženičnik Pačnik, M. (2007). *Pomen spodbudnega okolja in interakcij za spodbujanje pismenosti v predšolskem obdobju*. V Vrbovšek, B. (ur). *Porajajoča se pismenost v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Supra. 29.
7. Esenko, I. (2015). *Vode*. Ljubljana: Založba Okaši (Zbirka Mala vseveda).
8. Ganeri, A. (2001). *Zakaj neki je morje slano in druga vprašanja o morju*. Murska Sobota: Pomurska založba.
9. *Gentle Sound of Sea and Sound of Waves, Surf, Sea 3 Hours To Sleep*. Pridobljeno 10. 6. 2018 iz spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=feRFJkFHhrU>. 22. 7. 2018.
10. Guidoux, V. (2001). *Voda*. Tržič: Učila.

11. Haramija, D. (2009). *Sedem pisav: opusi sedmih sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev*. Maribor: Mariborska knjižnica, revija Otrok in knjiga: Pedagoška fakulteta.
12. Haramija, D. (2012). *Nagrajene pisave: opusi po letu 1991 nagrajenih slovenskih mladinskih pripovednikov*. Murska Sobota: Franc-Franc.
13. Haramija, Dragica (ur.), (2017), *V objemu besed: Razvijanje družinske pismenosti*. 2017. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
14. Haramija, D. (2015). *Društvo Bralna značka Slovenije*. Pridobljeno 23. 9. 2018 s spletne strani <http://www.bralnaznacka.si/assets/Uploads/knjige-za-PBZ-do-2015-.pdf>
15. Haramija, D. in Batič, J. (2013). *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.
16. Jamnik, T. (1994). *Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
17. Jamnik, T. (2014). *Slikanice brez besedila*. Pridobljeno 23. 9. 2018 s spletne strani <http://www.bralnaznacka.si/upload/slikanice-brez-besedila-okok.pdf>.
18. Knaflič, L. (2009). *Prvine zgodnje pismenosti*. V Knaflič, L. in Bucik, N. (ur). *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. 13–14.
19. Kordigel, M. in Jamnik, T. (1999). *Književna vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: DZS.

20. Kornhauser, A. (2007). *Voda, čudežna tekočina*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
21. Krajnc, S. in Saksida, I., (2001). *Jezikovne dejavnosti v vrtcu*. V Marjanovič Umek, L. in Knaflič, R. (ur.). *Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja. 82–83.
22. *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. (2004). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
23. Kuščer, S. (1997). *Voda – velika izobraževalna slikanica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
24. Lambilly, E. (2015). *Raziščimo vodo*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Knjiga + zloženka.
25. Lukan Matko, I. (2009). *Otroka pri poslušanju in branju lahko usmerimo*. V Knaflič, L. in Bucik, N. (ur.). *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. 38.
26. *Naš vrtec*. Pridobljeno 19. 8. 2018 s spletne strani <https://www.vrtec-slobistrica.si/nas-vrtec/#sedez-zavoda>.
27. Nemeč, B. in Krajnc, M. (2011). *Razvoj in učenje predšolskega otroka: učbenik za modul Razvoj in učenje predšolskega otroka v programu predšolska vzgoja*. Ljubljana: Grafenauer založba.
28. Pergar, S. (2005). *Pravljica o Dravi*. Murska Sobota: Ajda.
29. Pergar, S. (2006). *Kako je nastalo Blejsko jezero*. Murska Sobota: Ajda.
30. Pergar, S. (2006). *Potoček pod Triglavom*. Murska Sobota: Ajda.

31. Saan, A. (2009). *101 poskus z vodo*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
32. *Seznam za eko bralno značko*. Pridobljeno 23. 9. 2018 s spletne strani http://www.os-mirna.si/?page_id=2060.

VIRI

- Grissemann, O. (2000). *Potovanje vodne kapljice*. Artiče: Abrakadabra.
- Lee, S. (2010). *Val*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Majhen, Z. in Stropnik Šonc, U. (2015). *Vode: od luže do morja*. Maribor: Založba Pivec.
- Pergar, S. in Krhin, K. (2008). *Povodni mož v Krki*. Murska Sobota: Založba Ajda.
- Radovanovič, V. in Lubi, M. (2008). *Belo jadro*. Murska Sobota: Založba Ajda.
- Štefan, A. in Lovšin, P. (2005). *Bobek in barčica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.